

INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

K

10964

519960198

COBISS •

Pava Kravanja

Zemljiški odnosi
v
Jeruzalemskih gorica

Spisal
Jože Kerencič

Maribor 1939

Zemljiški odnosi
v
Jeruzalemskih goricah

Spisal
Jože Kerenčič

Cena din 12.—

Maribor 1939

Vse pravice pridržane

Ponatis iz revije „Obzorja“, letnik 1938, številka 1—12

10964

(N 2 8. VI. 1971/175)

5 -03-1998 / 198

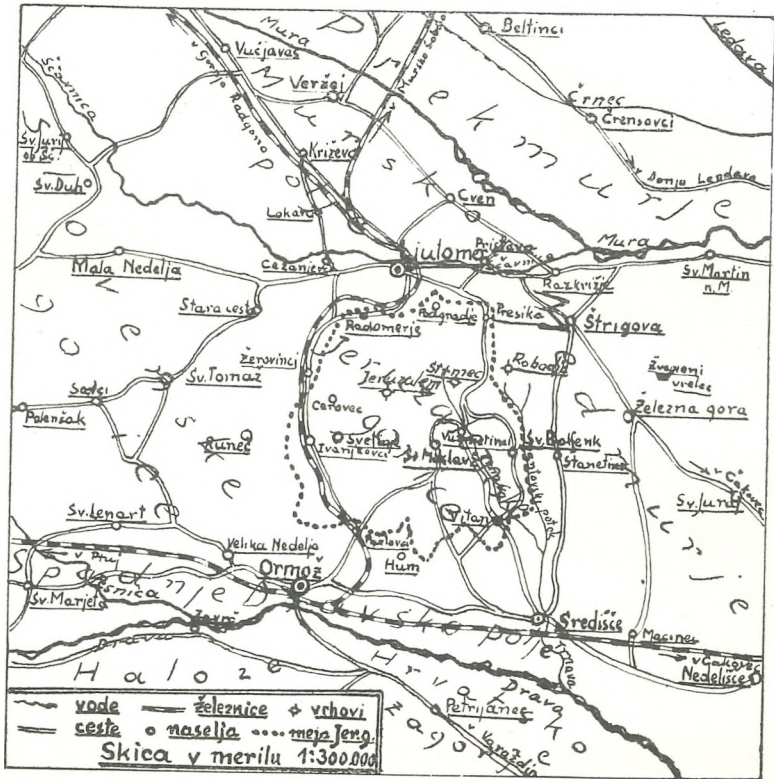
Izda, založil in opremil avtor — Tiskala Mariborska tiskarna d. d., Maribor,
predstavnik Stanko Detela, ravnatelj

V razpravi „Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih gorica“ je prikazan del širše zasnovanega raziskovanja o pogojih preživljanja ljudstva na tem koščku slovenske domovine. Pokrajina z izrazito vinogradniško kulturo je bila med nami znana le zavoľjo svojega vina in zavoľjo naravnih lepot. Neopazuo je bilo dejstvo, da imajo Jeruzalemske gorice za skrajno večino ljudstva, ki v njih živi, malo pogojev preživljanja. Iz roda v rod ob trdem delu na lastni in tuji zemlji životari to ljudstvo, maožice pa teže v svet za kruhom. Eden osnovnih vzrokov takemu življenju je v lastništvu zemlje. Večina dohodkov ljudskega dela gre iz Jeruzalemskih goric in tako je pokrajina iz leta v leto bolj izčrpana.

V lastništvu zemlje so preostanki večstoletnega podložništva tuji gospodi. V dobi, ko je znova ogroženo vse slovensko ozemlje, se mi zdi potrebno posebej opozoriti na to, obenem pa dati pobudo za delo, ki bo imelo v ospredju potrebe najširših slojev v socialno in narodno ogroženem predelu.

Vsem onim, ki so imeli razumevanje za potrebo in smisel takega raziskovanja in mi kakor koli pomagali pri tem delu, se iskreno zahvaljujem.

Jože Kerenčič

Skica Jeruzalemskih gor in okolice

Pokrajina.

Jeruzalemske gorice so najvzhodnejši predel Slovenskih goric, obdan na severu od Murskega polja, na vzhodu od Medmurja, na jugu od v Panonsko ravan se prelivajočega prehodnega pasu spodnjega Dravskega polja. Najvišji vrh tega koščka slovenskega ozemlja, kjer ljudstvo pridelava znano vino „jeruzalemčan“, je Jeruzalem (višina 345 m). Jeruzalem in ostali vrhovi Jeruzalemskih goric (posebno Strmec, Bajzek, Sv. Bolfenk) so lepe razgledne točke, od koder seže oko do Pohorja in Kobanskega, do Boča in Ivanjšice daleč v Panonsko Podravje, preko Prekmurja pa do Blatnega jezera na Ogrsko.

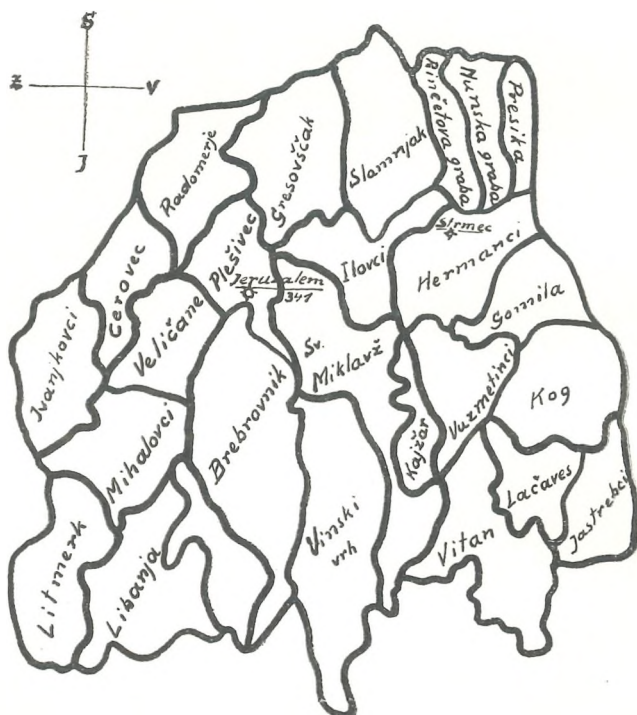
Za Jeruzalemske gorice sta v rabi tudi imeni Ljutomerske gorice in Ormoško-Ljutomerske gorice. Obe imeni sta manj opravičeni, zakaj mesti Ljutomer in Ormož ležita izven Jeruzalemskih goric, prvo na Murskem polju, drugo na prehodu Slovenskih goric v spodnje Dravsko polje.

Jeruzalemske gorice tvori pokrajina 26 katasterskih občin, kjer goji ljudstvo poleg ostalih zemljiških kultur (njiv, travnikov, vrtov, pašnikov, gozdov) tudi vinsko trto. Vinska trta je v Jeruzalemskih goricah stara zemljiška kultura, ki so jo gojili že v fevdalni dobi trinajstega in štirinajstega stoletja. Ure daleč so hodili tudi tlačani z Murskega in Dravskega polja obdelovati vinograde cerkvenih in ostalih fevdalcev. Predniki ljudstva, ki obdelujejo zemljo v Jeruzalemskih goricah, na sosednjem Murskem in Dravskem polju, so trpeli v stoletja trajajočih bojih domačih fevdalcev s sosednjimi ogrskimi. Stoletja dolgo so kopita ropajočih fevdalskih in turških tolpa na pohodih teptala ta košček slovenske zemlje. Potomci fevdalskih tlačanov so težačili ljutomerski, ormoški, ptujski, mariborski, radgonski, graški, dunajski in ostali meščanski gospodi. Sedanji zemljiški odnosi v Jeruzalemskih goricah so razvojna posledica stoletnega težačenja. V teh odnosih so živo občuteni sledovi fevdalnega in meščanskega gospodstva.

Kulture.

V 26 katasterskih občinah Jeruzalemskih goric je 6297.0 hektarjev produktivne zemlje. Od celotne produktivne površine pripada posameznim katasterskim občinam: Litmerku 277.8 ha, Libanji 309.9 ha, Pavlovskemu vrhu

175.6 ha, Mihalovcem 252.5 ha, Ivanjkovcem 210.0 ha, Cerovcu 140.8 ha, Veličanam 249.4 ha, Plešivcu 172.9 ha, Brebrovniku 506.1 ha, Vinskemu vrhu 436.3 ha, Sv. Miklavžu 438.8 ha, Kajžaru 83.4 ha, Vuzmetincem 213.0 ha, Ilovcem 206.2 ha, Hermancem 257.3 ha, Gomili 204.2 ha, Kogu 262.5 ha, Lačavesi 144.7 ha, Vitanu 320.7 ha, Jastrebem 175.6 ha, Radomerju 280.3 ha, Gresovščaku 325.9 ha, Slamnjaku 315.3 ha, Rinčetovi grabi 128.4 ha, Nunski grabi 121.8 ha in Presiki 87.3 haa.¹⁾

Skica katasterskih občin v Jeruzalemskih goricah

V kakem razmerju so posamezne zemljiške kulture? Od celotne produktivne površine 6297.0 ha (100 %) odpade na posamezne kulture:

na njive 1729.2 ha (27.46 %), na vinograde 1363.2 ha (21.65 %),
na travnike 668.6 ha (10.62 %), na pašnike 479.5 ha (7.62 %),
na vrtove 490.8 ha (7.79 %), na gozdove 1511.9 ha (24.01 %),
na stavbišča 53.7 ha (0.85 %),

odnosno v posameznih katasterskih občinah izraženo zgolj v %:

¹⁾ Gradivo: posestni listi, naloženi za prvih 20 katasterskih občin pri katasterski upravi v Ptuj (1808 posestnih listov), za zadnjih 6 katasterskih občin pri katasterski upravi v Ljutomeru (349 posestnih listov) in sicer po stanju v letu 1936.

	njive	travniki	vrtovi	vinogradi	pašniki	gozdovi	stavbišča
Litmerk	25.94	4.87	7.66	17.86	6.07	36.97	0.63
Libanja	30.82	14.61	6.86	5.88	5.32	35.85	0.66
Pavlovski vrh	33.87	3.92	8.57	17.36	8.19	27.19	0.9
Mihalovci	31.69	14.24	4.88	16.57	8.34	23.42	0.86
Ivanjkovci	28.87	20.21	7.49	15.45	6.67	20.64	0.67
Cerovec	28.28	5.41	12.55	23.34	7.33	22.36	0.73
Veličane	27.13	11.33	10.27	22.15	9.88	18.37	0.87
Plešivec	11.46	6.8	13.36	34.69	11.54	21.46	0.69
Brebrovnik	20.61	12.9	6.74	24.43	10.8	23.76	0.76
Vinski vrh	42.24	8.71	5.88	16.98	7.14	18.26	0.79
Sv. Miklavž	32.21	16.57	6.62	6.96	7.21	29.63	0.8
Kajžar	8.42	1.86	12.34	67.01	7.29	1.55	1.53
Vuzmetinci	26.55	12.12	7.08	19.30	10.21	23.8	0.94
Ilovci	15.47	6.17	13.13	33.25	3.74	27.47	0.77
Hermanci	22.91	12.78	11.25	24.86	3.56	23.98	0.66
Gomila	31.47	8.03	14.03	29.1	4.79	11.82	0.76
Kog	22.36	11.26	7.54	35.81	4.81	17.14	1.08
Lačaves	31.78	16.14	4.69	19.19	7.85	19.35	1.0
Vitan	42.09	7.17	5.42	6.81	4.95	32.67	0.89
Jastrebc	45.31	13.51	5.94	13.16	8.14	12.20	1.23
Radomerje	30.85	7.06	6.62	15.61	9.09	29.71	1.05
Gresovščak	14.03	7.07	5.17	28.72	7.7	36.6	0.71
Slamnjak	27.35	13.43	4.79	23.76	10.09	19.46	1.12
Rinčetova graba	10.33	9.27	6.89	42.72	11.21	18.63	0.95
Nunska graba	18.78	2.57	13.11	46.41	8.56	9.61	0.96
Presika	12.35	13.36	11.6	39.91	9.75	11.93	1.1

Vinogradi se raztezajo po strmih rebreh, pokrivajo petino produktivne površine. Po grebenih, po širokih plitkih ter ozkih, globokih dolinah so razpeljane ceste, kolniki in klanci do gosposkih zidanih hramov, ki so poleg cerkva raztreseni po najlepših grebenih, do viničarij in do domov ob vznožjih ter dolinah. Po vseh dolinah se raztezajo travniki, malo više se druga v drugo prelivajo krpe gozdov, njiv in sadnih vrtov, največ njiv pa je ob položnih vznožjih in po ravninah.

Jeruzalemske gorice so pisane in polne naravnih lepot. Privabljajo mnogo tujcev zlasti jeseni v trgatav. Tedaj tudi ožive zidani hrami po strmih vrhovih, mnogi so bili vse leto prazni in zaklenjeni.

Malokdo, ki občuduje to pisano pokrajino v jutranji zarji, v medlečem soncu, v večernem mraku, spomladi, ko pokrajina zeleni in vzcveto sadni vrtovi, v vročem poletju, ko se po polju preliva nebroj barv zoreče pšenice, rži, ječmena, ovs, zelene koruze, krompirja, ajde, prosa, in ko iz peščene sivine zeleni vinska trta, ter jeseni, ko se vrhovi in doline prelivajo v najpisanejših barvah, malokdo se vpraša, kako to, da so polja razdrobljena v toliko njiv in njivic ter ponekod na vsakem ogonu raste različen pridelek, tako malo pa je velikih obširnih njiv. Malokdo se vpraša, kako to, da so

po najlepših rebreh sprostrte skoro same obširne parcele vinogradov z zidanimi velikimi hrami na vrhu in z redko raztresenimi viničarijami, po nekaterih grebenih pa so gosto razmeščene hiše in bajte, pas vinogradov pa je s številnimi „sepi“ razdrobljen v mnogo ozkih parcel.

Čigava je zemlja?

Vsa produktivna zemlja v Jeruzalemskih goricaх pripada 1417 zemljiškim gospodarstvom.²⁾ Med temi gospodarstvi, ki imajo zemljo v Jeruzalemskih goricaх, je 1382 individualnih ali družinskih zemljiških gospodarstev, 35 zemljiških gospodarstev pa pripada raznim ustanovam (cerkvam, šolskim občinam, političnim občinam, društvom, denarnim zavodom). Lastniki³⁾ 733 zemljiških gospodarstev (51.69 odst. vseh) bivajo v Jeruzalemskih goricaх, lastniki 684 zemlj. gosp. (48.31 % vseh) bivajo izven Jeruzalemskih goric in sicer:

	Ind.	Ustan.	Skupno
v kat. občinah s kmečkim značajem na Murskem polju, v ost. Slovenskih goricaх, na sp. Dravskem polju in v Medmurju	463	5	468
v Ormožu in Ljutomeru	92	6	98
v ostali Sloveniji	58	3	61
v drugih predelih države	16	—	16
izven naše države	35	6	41

Zemljiškim gospodarstvom v Jeruzalemskih goricaх pripada 3566.1 ha ali 56.63 %, onim izven Jeruzalemskih goric pa 2730.9 ha ali 43.37 % celotne produktivne površine. Podrobneje je to razvidno iz sledeče razpredelnice:

Bivališče zemljiškega lastnika	Število zemlj. gosp.	Produktivna površina	
		v ha	v %
Jeruzalemske gorice	733	3566.1 ha	56.63 %
kat. obč. na Murskem polju, v Slov. gor., na sp. Dravskem polju, v Medmurju	468	895.4 ha	14.22 %
Ormož in Ljutomer	98	901.9 ha	14.32 %
ostala Slovenija	61	274.6 ha	4.36 %
drugi predeli države	16	62.5 ha	0.99 %
izven naše države	41	596.5 ha	9.48 %

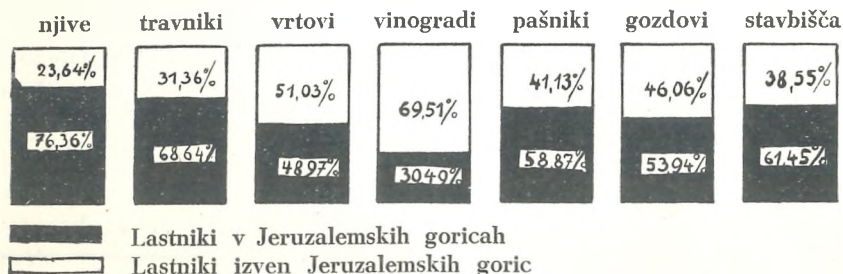
Gornja razpredelnica prikaže mnogo. Skoro polovica produktivne zemlje (43.37 %), ki jo obdeluje ljudstvo v Jeruzalemskih goricaх, je last zemljiških

²⁾ Ločiti je pojma zemljiško gospodarstvo in kmečko gospodarstvo; dokler govorimo zgoj o zemljiškem gospodarstvu, ni upoštevan slojni vidik.

³⁾ Na imena 733 lastnikov zemlj. gospodarstev je naloženih 1176 posestnih listov, na imena 684 lastnikov zemljiških gospodarstev, ki bivajo izven, a imajo zemljo v Jeruzalemskih goricaх, je naloženih 981 posestnih listov.

gospodarstev izven Jeruzalemskih gor in od tega cela sedmina (14.32%), ormoškega in ljutomerskega meščanstva. Lastniki skoro $\frac{1}{10}$ (9.48%) produktivne površine bivajo v drugih državah, največ v Avstriji (36 lastnikov, ki imajo v Jeruzalemskih gorah 518.9 ha produktivne površine) dalje v Italiji (1), v Češkoslovaški (2), na Holandskem (1) in v Združenih državah (1).

Odstotno razmerje med lastnino zemljiških gospodarstev v Jeruzalemskih gorah, napram lastnini onih izven njih je pri celotni produktivni površini kakor 56.63 : 43.37. Pri posameznih zemljiških kulturah pa ni tako. Nazorno je to razvidno iz sledeče ponazoritve:

Pri njivah se razmerje občutno spreminja v korist zemlj. gospodarstev v Jeruzalemskih gorah, manj občutno pa tudi pri travnikih, stavbiščih in pašnikih. Pri gozdovih, vrtovih najobčutneje pa pri vinogradih izven Jeruzalemskih gor, saj pripada tem gospodarstvom n. pr. $\frac{7}{10}$ vse vinogradne površine. Podrobneje je to za vrtove, vinograde in gozdove razvidno iz sledeče razpredelnice:

Bivališče zemljiškega lastnika	površina					
	vrtov		vinogradov		gozdov	
	v ha	v %	v ha	v %	v ha	v %
Jeruzalemske gorice kat. občine na Murskem p., v Slov. g., na sp. Dravskem p. in v Medmurju	2403	48.97 %	4157	30.49 %	8155	53.94 %
Ormož in Ljutomer	856	17.43 %	3366	24.69 %	2034	13.45 %
ostala Slovenija	524	10.68 %	2610	19.14 %	3151	20.84 %
drugi predeli države	336	6.84 %	973	7.14 %	445	2.94 %
izven naše države	88	1.8 %	191	1.41 %	163	1.08 %
skupaj	701	14.28 %	2335	17.13 %	1171	7.75 %

Tudi ta razpredelnica prikaže mnogo. Manj ko $\frac{1}{3}$ (30.49%) vseh vinogradov v Jeruzalemskih gorah je last zemljiških gospodarstev v Jeruzalemskih gorah, medtem ko je skoro $\frac{1}{3}$ (19.14%) vinogradne površine last ormoškega in ljutomerskega meščanstva, skoro prav toliko (17.13%) pa pripada razni gospodi izven naše države.

Po vsem tem nastane vprašanje, kaki so ti odnosi v posameznih katasterskih občinah.

Katasterske občine.

V vseh Jeruzalemskih goricaх pripada lastnikom izven Jeruzalemskih goric 2730.9 hektarjev ali 43.37 odst. celotne produktivne površine, saj jim pripada njiv 23.64 %, travnikov 31.36 %, vrtov 51.03 %, vinogradov 69.51 %, pašnikov 41.13 %, gozdov 46.06 % in stavbišč 38.55 % površine.

V posameznih katasterskih občinah se to razmerje pri nekaterih spreminja v korist lastnikov v Jeruzalemskih goricaх, drugod v korist lastnikov izven njih. To je deloma zavisno od razmerja med posameznimi kulturami (njivami, travniki itd.) v posameznih občinah. Sorazmerno bolj je gojena kultura polj, sorazmerno ugodneje je razmerje v lastništvu v korist onim v Jer. goricaх; sorazmerno večji je v pos. kat. občini odstotek predvsem vinogradov, sorazmerno ugodnejše je razmerje v lastništvu za lastnike izven Jeruzalemskih goric. Podrobneje je to razvidno iz primerjave med preglednico razmerja (v odstotkih) med površino posameznih kultur v posameznih kat. občinah in med spodnjo preglednico, iz katere je razvidno, kolika površina posameznih kultur pripada lastnikom izven Jeruzalemskih goric, izraženo zgolj v %:

Kat. občina	njive	travniki	vrtovi	vinogradi	pašniki	gozdovi	stavbišča	skupno
Litmerk	27.38	37.82	49.95	73.13	52.52	77.22	41.95	57.83
Libanja	12.65	30.13	24.47	50.33	12.71	35.93	19.12	26.62
Pavlovski vrh	24.02	18.29	52.89	58.33	39.71	39.96	40.88	37.90
Mihalovci	7.85	5.39	26.27	37.12	13.44	21.00	21.76	16.92
Ivanjkovci	33.26	28.70	51.37	67.27	39.10	39.56	31.92	40.64
Veličane	14.94	25.70	34.86	42.59	26.63	21.60	25.35	26.80
Cerovec	31.19	73.59	55.37	73.93	45.64	41.71	44.66	50.00
Plešivec	45.16	58.04	60.76	69.55	53.93	57.48	63.33	60.35
Brebrovnik	27.54	38.86	61.68	65.49	41.25	45.68	40.73	46.46
Vinski vrh	9.93	18.62	36.92	68.27	16.70	25.49	29.68	25.66
Sv. Miklavž	13.34	13.07	49.55	66.35	17.73	30.19	17.90	24.73
Kajžar	47.15	60.00	46.65	57.74	36.18	100.00	41.41	54.35
Vuzmetinci	33.42	26.31	44.30	74.63	64.95	32.76	44.06	44.45
Ilovci	44.34	66.69	71.60	81.69	67.96	54.43	63.92	65.52
Hermanci	30.13	36.47	53.65	81.62	43.84	74.27	51.18	57.60
Gomila	42.18	55.88	58.68	75.28	27.89	44.18	47.40	54.81
Kog	11.00	11.56	31.12	45.52	25.88	20.38	30.74	27.47
Lačaves	5.90	4.32	30.01	50.72	12.94	9.65	22.76	16.83
Vitan	5.64	7.78	16.22	45.30	8.39	15.79	8.74	12.55
Jastrebc	6.54	12.12	12.55	28.71	6.92	6.11	9.72	10.60
Radomerje	18.18	16.32	44.67	73.19	39.68	33.07	30.41	34.90
Gresovščak	79.81	67.68	92.63	92.84	94.98	96.89	92.21	90.86
Slamnjak	44.72	63.78	68.15	94.35	65.01	75.77	49.72	68.33
Rinčetova graba	64.36	78.50	66.29	80.55	82.02	86.20	68.85	78.81
Nunska graba	61.76	92.97	81.09	90.82	56.28	86.58	77.58	80.64
Presika	57.23	60.24	64.07	80.55	68.62	69.48	55.21	70.28

Od gostote naseljenosti v Jeruzalemskih goricaх, pa tudi v posameznih

kat. občinah je lastninsko razmerje med onimi, ki bivajo v Jeruzalemskih gorica in onimi, ki bivajo izven njih, zavisno v majhni meri.

Gostota naseljenosti.

V vseh Jeruzalemskih gorica je po zadnjem uradnem ljudskem štetju iz leta 1931.⁴⁾ bivalo 7584 ljudi. Povprečno biva na 1 km² 120.4 ljudi, odnosno odpade na posameznega prebivalca povprečno 0.83 hektarjev površine zemlje. Jeruzalemske gorice so izrazito kmečka pokrajina, skoro vse prebivalstvo se preživlja z obdelovanjem zemljiških kultur.

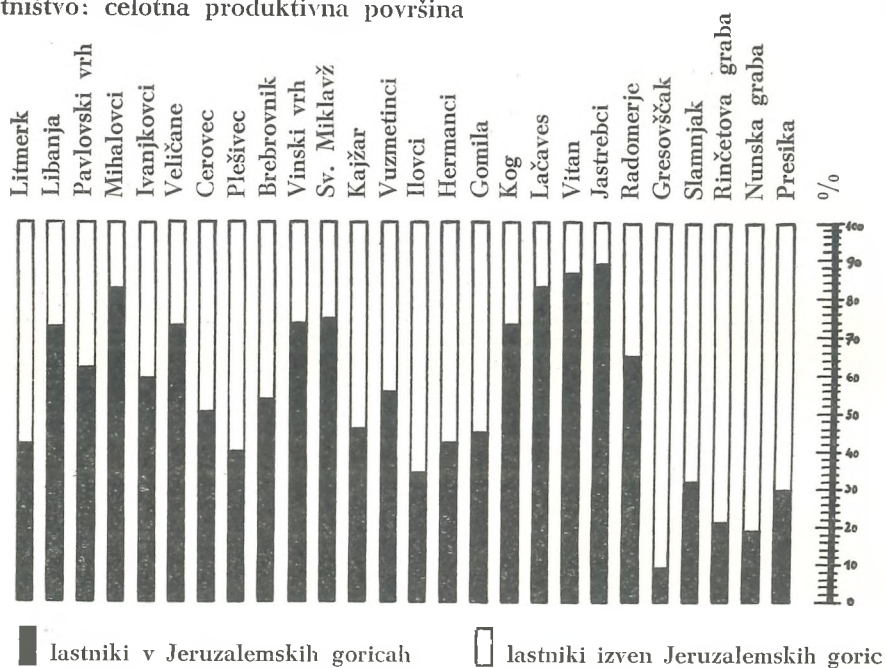
Primerjaje celotno produktivno površino, število ljudi, površino, ki odpade na posameznega prebivalca in površino zemlje, ki jo imajo lastniki iz Jeruzalemskih gorica, vidimo sledeče:

Kat. občina	celotna produktivna površina v ha	število prebivalcev	površina na 1 prebivalca v ha	lastnina ljudi iz Jeruz. gorica v %
Litmerk	277.8	266	1.05	42.17
Libanja	309.9	256	1.21	73.38
Pavlovski vrh	175.6	272	0.61	62.01
Mihalovci	252.5	298	0.85	83.08
Ivanjkovci	210.0	227	0.93	59.36
Veličane	249.4	317	0.79	73.20
Cerovec	140.8	192	0.73	50.00
Plešivec	172.9	239	0.72	39.65
Brebrovnik	506.1	655	0.77	53.54
Vinski vrh	436.3	357	1.22	74.34
Sv. Miklavž	438.8	425	1.02	75.27
Kajžar	83.4	285	0.29	45.65
Vuzmetinci	213.0	234	0.91	55.55
Ilovci	206.2	219	0.94	34.48
Hermanci	257.3	273	0.94	42.40
Gomila	204.2	256	0.79	45.19
Kog	262.5	443	0.59	72.53
Lačaves	144.7	198	0.73	83.17
Vitan	320.7	303	1.06	87.45
Jastrepci	175.6	288	0.61	89.40
Radomerje	280.3	406	0.69	65.10
Gresovščak	325.9	291	1.12	9.14
Slamnjak	315.3	403	0.72	31.67
Rinčetova graba	128.4	150	0.86	21.19
Nunska graba	121.8	206	0.59	19.36
Presika	87.3	125	0.69	29.72

⁴⁾ Podatki so objavljeni v „Krajevnom leksikonu Dravske banovine“, Ljubljana 1937. Imena naselij se večinoma krijejo z imeni kat. občin. V nekaterih kat. občinah pa je več naselij in sicer v kat. o. Litmerk (Litmerk, Lesniški vrh), k. o. Plešivec (Plešivec, Jeruzalem), k. o. Sv. Miklavž (Sv. Miklavž, Krčevina), k. o. Radomerje

Jeruzalemske gorice so gosto naseljene, gosteje kakor drugi okoliški predeli s prav tako izrazitim kmečkim značajem.⁵⁾ Ljudstvo obdeluje vso zemljo v Jeruzalemskih goricah, toda le 56.63% celotne produktivne zemlje je lastnina ljudi v Jeruzalemskih goricah. Nazorneje je to razvidno iz naslednje ponazoritve:

Lastništvo: celotna produktivna površina

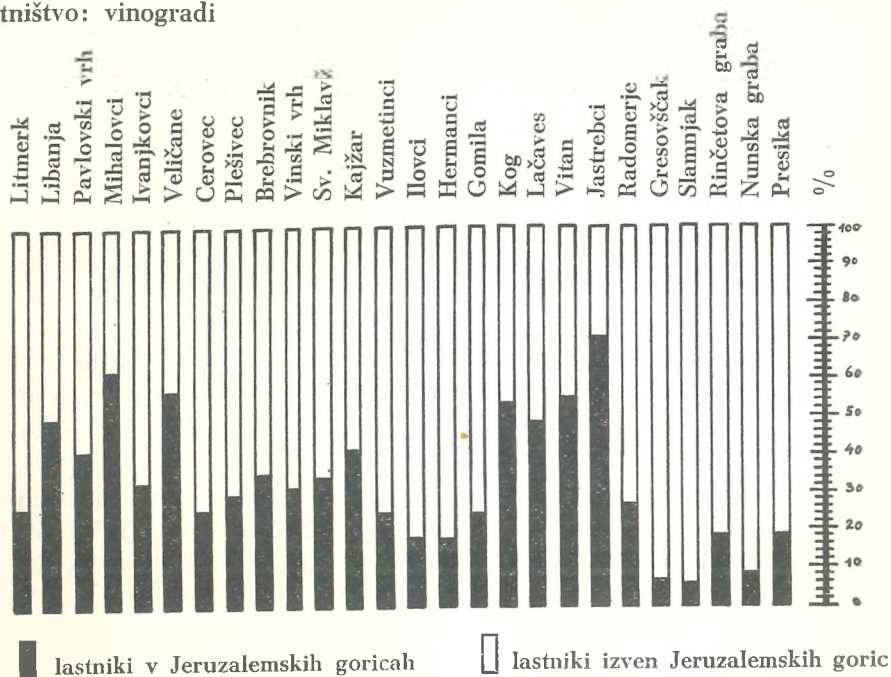

Sorazmerno gosta naseljenost v Jeruzalemskih goricah je v zvezi z močnim vinogradniškim značajem predela, saj merijo vinogradi dobro petino (21.65%) celotne produktivne površine. Toda manj ko tretjina (30.49%) vse vinogradne površine je lastnina ljudi v Jeruzalemskih goricah. Nazorneje to kaže za pos. kat. občine naslednja ponazoritev:

(Radomerje, Radomerščak), k. o. Gresovščak (Gresovščak, Železne dveri) in k. o. Slamnjak (Slamnjak, Podgradje).

⁵⁾ Navajam nekaj primerov za upravne občine (vsaka vsebuje več kat. občin). Podatki so preračunani na osnovi podatkov o površini in o številu preb., objavljenih v „Krajevnem leksikonu“. Na 1 prebivalca odpade zemlje v ostalih Slovenskih goricah: Sv. Tomaž 1.07 ha, Velika Nedelja 1.08 ha, Polenšak 1.58 ha, Sv. Lovrenc—Juršinci 1.34 ha; na sp. Dravskem polju: Središče 1.25 ha, Hum 1.19 ha; na Murskem polju: Ljutomer okolica 1.06 ha; v Medmurju: Štrigova 0.85 ha. Medmurje je zelo obljudeno, pribl. kakor Jeruz. gorice. V Halozah, za katere je znana visoka obljudenost, odpade na prebivalca: v Zavrču 0.84 ha (36% vinogradov!), v Sv. Barbari 1.04 ha, v Podlehniku 1.48 ha, v Majšperku 1.55 ha, v Leskovcu 1.19 ha.

Lastništvo: vinogradi

Iz vseh dosedanjih ugotovitev lahko izvajamo sledeča dejstva:

Jeruzalemske gorice so gosto naseljene. Pogoji preživljanja skrajne večine ljudstva so zavisni od zemljiško lastninskih odnosov. Že samo dejstvo, da bivajo lastniki 43.37% produktivne zemlje izven Jeruzalemskih goric, ima za posledico, da lastniki porabijo ves morebitni čisti donos na 43.37% površine izven Jeruzalemskih goric, in to pri vinogradih, kjer je sorazmerno najvišji čisti donos še v občutnejši meri, njega celih $\frac{7}{10}$. Tako so v begu tkzv. čistega donosa izven Jeruzalemskih goric v sosednje kmečke predele (14.22% celotne odnosno 24.69% samo vinogradne površine), v Ormož in Ljutomer (14.32% celotne odnosno 19.14% samo vinogradne površine), v ostale predele Slovenije (4.36% odnosno 7.14%) v druge predele države (0.99% odnosno 1.41%) ter izven države (celih 9.48% celotne odnosno 17.13% samo vinogradne površine), dani pogoji leto za letom za vedno večjo gospodarsko slabitev Jeruzalemskih goric.

Odkod so lastniki?

Z ozirom na bivališče vseh 1417 lastnikov celotne produktivne površine v Jeruzalemskih goricah, ločimo sledečih šest skupin:

1. 733 lastnikov iz naselij v Jeruzalemskih goricah;
2. 468 lastnikov iz 87 naselij v sosednjih kmečkih predelih in sicer iz 47

naselij na Murskem polju, 17 naselij spodnjih Slov. goric, 11 naselij spodnjega Dravskega polja in 12 naselij Medmurja;

3. 98 lastnikov iz Ormoža in Ljutomera (Ormož 36, Ljutomer 62);

4. 61 lastnikov iz 23 naselij ostale Slovenije in sicer (v oklepajih število lastnikov): Ptuj (7), Hajdina pri Ptuju (2), Dornova (1), Cirkovci (1), Negova (1), Goričane (1), Slatina Radenci (1), Gornja Radgona (9), Beltinci (1), Črenšovci (1), Murska Sobota (1), Maribor (18), Studenci pri Mariboru (1), Razvanje pri Mariboru (1), Gornja Kungota (1), Slovenska Bistrica (1), Gornja Polskava (2), Grobelno (1), Celje (2), Zavodnja pri Celju (1), Rogaška Slatina (1), Šmarje pri Jelšah (1), Ljubljana (4), Stari trg pri Rakeku (1);

5. 16 lastnikov iz 11 naselij v ostalih pokrajinah države in sicer (v oklepajih število lastnikov): Čakovec (1), Varaždin (1), Vinica (1), Vsi sveti (2), Zagreb (5), Karlovac (1), Vukovar (1), Novi Sad (1), Subotica (1), Beograd (1), Devdelija (1);

6. 41 lastnikov izven naše države in sicer (v oklepajih število lastnikov) iz bivše Avstrije (36), Italije (1), Češkoslovaške (2), Holandske (1) in Združenih severnoameriških držav (1).

Podrobna struktura.⁶⁾

Ormoški in ljutomerski meščani imajo zemljo v vseh katastrskih občinah Jeruzalemskih goric razen v Lačavesi; nekateri lastniki imajo zemljo v eni, drugi v dveh ali v več kat. občinah, deloma je to v zvezi s celotno površino zemlje, ki jo imajo posamezni lastniki v Jeruzalemskih goricah. Podrobneje je razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Število	Ima zemljo v								
		1 k. o.	2 k. o.	3 k. o.	4 k. o.	5 k. o.	6 k. o.	7 k. o.	8 k. o.	9 k. o.
do 1 ha	27	27	—	—	—	—	—	—	—	—
1— 2 ha	12	11	1	—	—	—	—	—	—	—
2— 5 ha	26	16	10	—	—	—	—	—	—	—
5—10 ha	12	8	2	1	1	—	—	—	—	—
10—20 ha	10	2	2	1	5	—	—	—	—	—
nad 20 ha	11	2	2	2	2	1	—	—	1	1
skupno	98	66	17	4	8	1	—	—	1	1

Ormoški in ljutomerski meščani imajo v Jeruzalemskih goricah 901.9 ha ali 14.32 % vse produktivne zemlje; oni so lastniki 128.0 ha (7.40 %) vseh njiv, 70.8 ha (10.59 %) travnikov, 52.4 ha (10.68 %) vrtov, 260.9 ha (19.14 %!)

⁶⁾ Nekatera zemljiška gospodarstva s sedežem v Jeruzalemskih goricah imajo zemljo tudi v sosednjih kmečkih predelih. Zavaljo izrednih medsebojnih odnosov bomo prikazali prvo in drugo skupino nazadnje.

vinogradov, 68.4 ha (14.26 %) pašnikov, 315.8 ha (20.84 %) gozdov, 5.4 ha (10.09 %) stavbišč. Sorazmerno največji delež imajo pri celotni površini gozdov in vinogradov, najmanjši pri njivah.

Med 27 lastniki, ki imajo v Jeruz. gorica h zemlje v velikosti do 1 ha, jih je le 7 brez vinograda, vsi ostali imajo vinograd; vinograd prevladuje saj meri nad polovico vse zemljiške površine teh lastnikov.

Med 12 lastniki z velikostjo od 1 do 2 ha so trije brez vinograda; tudi tukaj prevladuje vinograd (nad $\frac{2}{5}$ vse lasti), sledi gozd ($\frac{1}{5}$) nato njive.

Med 26 lastniki z velikostjo od 2 do 5 ha je le eden brez vinograda; vinograd izrazito prevladuje, saj je skoro polovica vse lasti vinogradna, četrtna pa gozda.

Med 12 lastniki z velikostjo od 2 do 5 ha je le eden brez vinograda; največ imajo ti lastniki gozda (skoro tretjino), vinograda pa četrtno vse svoje lasti.

Med 10 lastniki z velikostjo od 10—20 ha in 11 z velikostjo nad 20 ha vsi vinograde in sicer vinograd prevladuje pri posameznikih v 6 (pri skupini 10—20 ha) odnosno v 5 primerih (pri skupini nad 20 ha), pri ostalih pa prevladuje gozd; saj je vinograda skoro tretjina odnosno četrtna, gozda pa tretjina, odnosno dve petini vse lasti teh 10 odnosno 11 lastnikov.

11 zemljiških lastnikov iz Ormoža in Ljutomera ima v Jeruzalemskih gorica h več zemlje kakor vseh 87 ostalih lastnikov, ki imajo vsak do 20 ha zemlje. Največ ima grofica Wurmbrandt iz Ormoža (161.1 ha, od tega 77.1 ha gozda, 29.6 ha vinograda), slede dr. Varda Charlota iz Ljutomera (110.2 ha, od tega 61.2 ha gozda, 13.3 ha vinograda, 15.5 ha travnikov), Krainz Alojz iz Ljutomera (69.6 ha, od tega 28.5 ha gozda, 16.4 ha vinograda), Zemljich F. I. iz Ljutomera (43.6 ha, od tega 18.7 ha vinograda), Michelitz L. O. I. iz Ljutomera (39.3 ha od tega 16.1 ha vinograda), Veselič I. B. iz Ormoža (35.4 ha, od tega 13.6 ha vinograda), cerkev in župnišče iz Ljutomera (26.2 ha, od tega 13.6 ha vinograda), Ljutomerska občina (24.1 ha, od tega 8.3 ha gozda, 5.5 ha vinograda); nad 20 ha pa imajo tudi Ozmec G. Št. iz Ormoža, Okrajna posojilnica iz Ormoža in Žitek M. F. iz Ljutomera.⁷⁾

61 lastnikov iz 23 naselij (vasi, trgov in mest) širom Slovenije ima zemljo v vseh kat. občinah Jeruz. goric, razen v Ilovcih; nekateri lastniki imajo zemljo v eni, drugi v dveh in več kat. občinah, kar je podrobneje razvidno iz sledeče preglednice:

⁷⁾ Pri tem je potrebno upoštevati še to, da imajo ti lastniki zemljo tudi drugod; tako ima n. pr. po podatkih zbranih v knjigi A. Prepeluh: Naš veliki socialni problem Agrarna reforma (Ljubljana 1933) grofica Wurmbrandt v Sloveniji 578.0 ha zemlje, od tega 166.0 ha obdelovalne in 397.2 ha gozda; Krainz Alojz iz Ljutomera pa ima v celoti 269.6 ha, od tega 67.2 ha obdelovalne zemlje in 192.4 ha gozda.

Velikost	Število	Ima zemljo v						
		1 k. o.	2 k. o.	3 k. o.	4 k. o.	5 k. o.	6 k. o.	7 k. o.
do 1 ha	15	15	—	—	—	—	—	—
1— 2 ha	11	9	2	—	—	—	—	—
2— 5 ha	20	17	3	—	—	—	—	—
5—10 ha	11	9	2	—	—	—	—	—
10—20 ha	2	1	1	—	—	—	—	—
nad 20 ha	2	—	—	—	—	1	—	1
skupno	61	51	8	—	—	1	—	1

Med vsemi 61 lastniki jih je le 7 brez vinograda, in sicer 2 v skupini do 1 ha, 3 v skupini 1—2 ha, 1 v skupini 2—5 ha, 1 v skupini 5—10 ha. Vinograd prevladuje, saj je vinogradne tri petine vse zemlje teh lastnikov (do 1 ha), odnosno čez tretjino (v skupinah 1—2 ha, 2—5 ha, 5—10 ha, 10—20 ha, nad 20 ha). Ti lastniki imajo v Jeruzalemskih gorica 274.6 ha ali 4.36 % vse produktivne zemlje; oni imajo 48.2 ha (2.78 %) vseh njiv, 24.6 ha (3.68 %) travnikov, 33.6 ha (6.84 %) vrtov, 97.3 ha (7.14 odst.) vinogradov, 24.5 ha (5.10 %) pašnikov, 44.5 ha (2.94 %) gozdov, 2.0 ha (3.80 odst.) stavbišč. Sorazmerno najbolj so ti lastniki udeleženi pri lastništvu vinogradov, najmanj pri njivah.

Največ ima Pongratz Guido iz Dornove⁸⁾ (47.2 ha, od tega 20.8 ha vinograda); slede Fürst Konrad iz Ptuja (41.2 ha, od tega 9.8 ha gozda, 9.2 ha travnikov, 7.6 ha vinograda), Spodnještajerska Ljudska posojilnica, Maribor, (13.1 ha, od tega 3.7 ha vinograda, 3.3 ha gozda), Halbert Kurt iz Maribora (10.9 ha, od tega 4.03 ha vinograda). Ti štirje lastniki imajo dve petini, ostalih 57 lastnikov širom Slovenije pa tri petine celotne pripadajoče površine.

Največ zemlje med temi lastniki imajo oni iz Maribora (po številu 18); so lastniki 76.6 ha površine, od tega 27.7 ha vinograda, lastniki iz Ptuja (skupno jih je 7) imajo 58.0 ha površine, od tega 14.0 ha vinograda, 12.8 ha gozda, 11.2 ha travnikov, lastniki iz Gornje Radgone (po številu 9) pa imajo 35.3 ha površine, od tega 15.4 ha vinograda. Je torej mariborska, ptujška in gornjeradgonska meščanska gospoda občutno udeležena v lastništvu zemlje v Jeruzalemskih gorica. Imena kakor Ostapavitz, Ornigg, Wegscheider, Sölch, Blumenau, Schrauke, Wadnou, Zorzini, Clotar Bouvier, Hälbirt, Fürst, Pongratz pa povedo še to, da je mnogo te gospode tuje krvi.

16 lastnikov iz 11 naselij v ostalih pokrajinah države (izven Slovenije) ima zemljo v 11 kat. občinah (Kog, Vitan, Lačaves, Vuzmetinci, Kajžar, Sv. Miklavž, Plešivec, Brebrovnik, Ivanjkovci, Libanja, Litmerk); večina med

⁸⁾ V vsej Sloveniji pa ima Pongratz Guido 485.6 ha zemlje, od tega 211.8 ha obdelovalne in 249.1 ha gozda. (Glej A. Prepeluh.)

njimi ima zemljo le v eni kat. občini, podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost	Število	Ima zemljo v		
		1 k. o.	2 k. o.	3 k. o.
do 1 ha	5	5	—	—
1— 2 ha	3	2	—	—
2— 5 ha	7	6	—	1
5—10 ha	—	—	—	—
10—20 ha	—	—	1	—
nad 20 ha	1	1	—	—
skupno	16	14	1	1

Med vsemi 16 lastniki so le trije brez vinograda, in sicer 2 lastnika v skupini do 1 ha, 1 pa v skupini 2—5 ha. Vseh ostalih 13 lastnikov ima v Jeruzalemskih goricaх vinograde in je skoro tretjina vse zemlje teh lastnikov v Jeruzalemskih goricaх vinogradne. Teh 16 lastnikov ima v Jeruzalemskih goricaх 62.5 ha ali 0.99 odst. vse produktivne zemlje, oni imajo 8.1 ha (0.47 odst. vseh) njiv, 5.5 ha (0.82 odst.) travnikov, 8.8 ha (1.80 odst.) vrtov, 19.1 ha (1.41 odst.) vinogradov, 4.0 ha (0.84 odst.) pašnikov, 16.3 ha (1.08 odst.) gozdov, 0.6 ha (1.17 odst.) stavbišč. Sorazmerno največji delež imajo pri celotni površini vrtov in vinogradov, sorazmerno najmanjšega pri njivah.

Grof Bonbeles iz Vinice ima v Jeruz. goricaх več zemlje kakor vseh ostalih 15 lastnikov te skupine, on ima tri četrtine vseh vrtov te skupine, tri četrtine vinogradov, polovico gozdov. Njegovo zemljišče v Jeruz. goricaх meri 33.7 ha, od tega vinograda 12.6 ha, gozda 8.2 ha, vrtov 6.5 ha.⁹⁾

41 lastnikov izven naše države ima zemljo v vseh kat. občinah Jeruz. goric, razen v k. o. Jastrebcu, Kog in Litmerku; nekateri med njimi imajo zemljo v eni, drugi v dveh in več kat. občinah. Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost	Število	Ima zemljo v						
		1 k. o.	2 k. o.	3 k. o.	4 k. o.	5 k. o.	6 k. o.	7 k. o.
do 1 ha	5	5	—	—	—	—	—	—
1— 2 ha	3	3	—	—	—	—	—	—
2— 5 ha	7	5	2	—	—	—	—	—
5—10 ha	6	6	—	—	—	—	—	—
10—20 ha	7	4	2	—	1	—	—	—
nad 20 ha	13	3	3	5	1	—	—	1
skupno	41	26	7	5	2	—	—	1

⁹⁾ Grof Bonbeles ima ogromne površine zemlje tudi drugod, predvsem na Hrvaškem.

Teh 41 lastnikov izven države ima v Jeruzalemskih goricah 596.5 ha ali 9.48 odst. celotne produktivne površine; oni imajo 81.5 ha (4.71 odst. vseh) njiv, 44.3 ha (6.62 odst.) travnikov, 70.1 ha (14.28 odst.) vrtov, 233.5 ha (17.13 odst.) vinogradov, 45.9 ha (9.57 odst.) pašnikov, 117.1 ha (7.75 odst.) gozdov, 4.1 ha (7.69 odst.) stavbišč. Sorazmerno najbolj so udeleženi pri celotni površini vinogradov (saj so lastniki skoro petine vse vinogradne površine v Jeruz. goricah, odnosno je skoro polovica vse njihove lasti vinogradna), vrtov, najmanj pa pri njivah.

Med njimi ima 5 lastnikov zemlje vsak do 1 ha, vsi vinograde. Štirje med njimi so iz Gradca, eden iz Leibniza, vsi iz bivše Avstrije.

Med 3 lastniki z velikostjo 1—2 ha v Jeruzalemskih goricah je eden brez vinograda. Vsi so iz bivše Avstrije.

Imena kakor Polanec, Mikl, Zavrtnik, Senekovič, Kreps pričajo, da so nekateri med temi lastniki naše krvi.

Med 7 lastniki z velikostjo 2—5 ha imajo vsi v Jeruzalemskih goricah vinograde; vinograd meri skoro polovico vse površine zemlje teh lastnikov. Eden med lastniki je iz Italije (Chiozza — Trst), eden iz USA (Kovačič — Chicago; izseljenec!), ostali so iz bivše Avstrije, razen enega (Janžek — Dunaj) vsi tuje krvi.¹⁰⁾

26 lastnikov, ki imajo vsak nad 5 ha zemlje v Jeruzalemskih goricah, a jih je 23 iz bivše Avstrije, 2 iz Češkoslovaške, 1 iz Holandske imajo skupno 568.4 ha zemlje, od tega 220.8 ha samo vinograda, torej nad polovico tega, kar imajo vsi lastniki, ki bivajo v Jeruz. goricah (ti imajo 415.7 ha vinograda!).

Med temi lastniki izven države imajo: 6 vsak po 5—10 ha (med njimi 2 samostana iz Gradca), 7 vsak po 10—20 ha, 13 lastnikov pa ima vsak več kakor 20 ha zemlje v Jeruzalemskih goricah.

Benediktinski samostan Admont ima v Jeruzalemskih goricah 93.1 ha zemlje, od tega 34.3 ha vinograda, 23.7 ha gozda, 14.6 ha njiv. Med ostalimi lastniki iz bivše Avstrije imajo zemlje: Sigmunt — Dunaj 39.8 ha, od tega 10.5 ha vinograda, 10.9 ha gozda; Hinze Fr. — Haleim 38.7 ha, od tega 7.0 ha vinograda, 10.3 ha vrtov, 12.6 ha gozda; Kodolitsch — Radgona 37.5 ha, od tega 18.6 ha vinograda, 9.9 ha njiv; Sekovska škofija 30.5 ha, od tega 14.6 ha vinograda; Schenkel Th. — Gradec 26.2 ha, od tega 6.9 ha vinograda; Samostan Rein pri Gradcu 25.8 ha, od tega 13.8 ha vinograda; Kleinoscheg — Gosting pri Gradcu 24.1 ha, od tega 10.8 ha vinograda; Dominikanski konvent — Gradec 20.8 ha, od tega 10.1 ha vinograda; Pferer — Gradec 20.1 ha, od tega 8.5 ha vinograda. Grofica Luchessi — Palli iz Holandske ima v Jeruzalemskih goricah 26.0 ha zemlje, od tega 8.4 ha vinograda, 9.2 ha gozda; Trautmansdorf iz Češkoslovaške ima 24.9 ha, od tega 12.2 ha vinograda; Pitter iz Češkoslovaške pa 21.3 ha, od tega 7.1 ha vinograda, 6.3 ha

¹⁰⁾ Med temi lastniki naše krvi so nekateri izseljenci iz Jeruzalemskih goric.

gozda. Vseh 13 lastnikov, ki bivajo izven naše države in ima vsak v Jeruzalemskih goricah več kakor 20 ha zemlje, imajo skupno 428.7 ha, od tega 162.7 ha vinograda, 85.7 ha gozda, 63.6 ha njiv, 47.4 ha vrtov. To samo v Jeruzalemskih goricah.¹¹⁾

7 lastnikov iz bivše Avstrije ima v Jeruzalemskih goricah zemlje vsak po 10—20 ha. Pri vseh izrazito prevladuje vinograd (saj meri skoro polovico vse njihove zemlje). Med temi 7 lastniki sta 2 z Dunaja (Hoffmann, Wolf), 2 iz Gradca (grof Korynski, Kleinscheg), po 1 iz Wildona (grof d' Avernas), Kindberga (Bauman) in Solnograda (vojvoda Arenberg). Skupno imajo 93.3 ha, od tega 42.9 ha vinograda.

Tudi pri 6 lastnikih iz bivše Avstrije, od katerih vsak ima v Jeruzalemskih goricah 5—10 ha, prevladuje vinograd. Vsi imajo v Jeruzalemskih goricah 46.3 ha, od tega 15.2 ha vinograda. Med njimi so 4 individualni lastniki (Leschnig, Sterr, Eder, Safin de Corpon) in 2 samostana (minoriti — Gradec, Gratwein — Gradec).

Med vsemi lastniki (36) iz bivše Avstrije ima 5 samostanov in 1 škofija v Jeruzalemskih goricah skupno 182.0 ha produktivne zemlje, od tega 78.6 ha vinograda, 35.6 ha gozda, 27.7 ha njiv. Ostali lastniki iz Gradca (12) imajo v Jeruzalemskih goricah 95.2 ha zemlje, od tega 33.9 ha vinogradov, 18.6 ha gozda, 13.5 ha vrtov; oni z Dunaja (7) pa imajo 86.6 ha, od tega 29.6 ha vinograda, 22.1 ha gozda.

Zemljiški lastniki iz Ormoža in Ljutomera, ostale Slovenije, ostalih pokrajin države in izven države imajo torej sledečo produktivno površino zemlje v Jeruzalemskih goricah, izraženo v ha odnosno odstotkih celotne površine posameznih kultur:

Kulture	Ormož=Ljut.		Ostala Slov.		Ostala drž.		Izven države		Skupno	
	ha	0/0	ha	0/0	ha	0/0	ha	0/0	ha	0/0
njive	128,0	7,40	48,2	2,78	8,1	0,47	81,5	4,71	265,8	13,36
travniki	70,8	10,59	24,6	3,68	5,5	0,82	44,3	6,62	145,2	21,71
vrtovi	52,5	10,68	33,6	6,84	8,8	1,80	70,1	14,28	165,0	33,60
vinogradi	261,0	19,14	97,3	7,14	19,1	1,41	233,5	17,13	610,9	44,82
pašniki	68,4	14,26	24,4	5,10	4,1	0,84	45,9	9,57	142,8	29,77
gozdovi	315,8	20,84	44,5	2,94	16,3	1,08	117,1	7,75	493,7	32,61
stavbišča	5,4	10,09	2,0	3,80	0,6	1,17	4,1	7,69	12,1	22,75
skupno	901,9	14,32	274,6	4,36	62,5	0,99	596,5	9,48	1835,5	29,15

¹¹⁾ Ti lastniki imajo zemljo tudi drugod. Za nekatere je znano, da imajo samo v Sloveniji: Samostan Admont skupno 497.3 ha, od tega 323.0 ha obdelovalne zemlje, 132.3 ha gozda; Kodolitsch 362.1 ha, od tega 104.7 ha obdelovalne zemlje in 242.1 ha gozda; Trautmansdorf 599.1 ha, od tega 227.8 ha obdelovalne zemlje in 344.3 ha gozda. (Glej A. Prepeluh.)

Velikost zemljišč in število lastnikov je razvidno iz sledeče preglednice:

	Velikost zemljišča v Jeruzalemskih gorah						Skupno
	do 1 ha	1—2 ha	2—5 ha	5—10 ha	10—20 ha	nad 20 ha	
Ormož—Ljutomer	27	12	26	12	10	11	98
ostala Slovenija	15	11	20	11	2	2	61
ostala država	5	3	7	—	—	1	16
izven države	5	3	7	6	7	13	41
skupno	52	29	60	29	19	27	216

Oni imajo sledečo produktivno površino zemlje v Jeruzalemskih gorah, izraženo v ha:

	Velikost zemljišča v Jeruzalemskih gorah						Skupno
	do 1 ha	1—2 ha	2—5 ha	5—10 ha	10—20 ha	nad 20 ha	
Ormož—Ljutomer	13,6	15,5	89,9	74,8	137,6	570,5	901,9
ostala Slovenija	9,2	15,3	64,0	73,6	24,1	88,4	274,6
ostala država	2,5	3,4	22,9	—	—	33,7	62,5
izven države	2,1	4,5	21,6	46,3	93,3	428,7	596,5
skupno	27,4	38,7	198,4	194,7	255,0	1121,3	1835,5

odnosno imajo sledečo površino samo vinograda, izraženo v ha:

	Velikost zemljišča v Jeruzalemskih gorah						Skupno
	do 1 ha	1—2 ha	2—5 ha	5—10 ha	10—20 ha	nad 20 ha	
Ormož—Ljutomer	7,8	6,9	37,6	17,4	45,5	145,8	261,0
ostala Slovenija	5,7	6,0	23,3	26,2	7,7	28,4	97,3
ostala država	0,7	1,2	4,6	—	—	12,6	19,1
izven države	1,2	2,1	9,4	15,2	42,9	162,7	233,5
skupno	15,4	16,2	74,9	58,8	96,1	349,5	610,9

Nastane vprašanje, kakšna so ta razmerja pri lastnikih v Jeruzalemskih gorah in onih iz okoliških kmečkih predelov.

Lastniki iz sosednih kmečkih naselij.

V 87 naseljih v soseščini Jeruzalemskih goric biva 468 lastnikov zemlje v Jeruzalemskih gorah. 155 lastnikov biva na Murskem polju v 47 naseljih, 58 v spodnjih Slovenskih gorah v 17 naseljih, 233 na prehodnem spodnjem Dravskem polju v 11 naseljih, 22 pa v Medmurju v 12 naseljih. Večina ima zemljo tudi izven Jeruzalemskih goric.

Njih zemljišča v Jeruzalemskih goricaх so različne velikosti, kar je razvidno iz sledeče preglednice:

Bivališče	Število lastnikov	Ima v Jer. goricaх zemljišča po				
		do 1 ha	1—2 ha	2—5 ha	5—10 ha	nad 10 ha
Mursko polje	155	63	51	28	13	—
sp. Slovenske gorice	58	30	14	10	3	1
sp. Dravsko polje	233	152	33	37	7	4
Medmurje	22	14	3	5	—	—
Skupno	468	259	101	80	23	5

Teh 468 lastnikov ima zemljo v vseh kat. občinah Jeruzalemskih goric, nekateri v eni, drugi v dveh ali več kat. občinah, kar je podrobneje razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost	Število	Ima zemljo v						
		1 k. o.	2 k. o.	3 k. o.	4 k. o.	5 k. o.	6 k. o.	7 k. o.
do 1 ha	259	239	20	—	—	—	—	—
1— 2 ha	101	73	26	2	—	—	—	—
2— 5 ha	80	53	19	8	—	—	—	—
5—10 ha	23	7	7	7	2	—	—	—
10—20 ha	4	1	2	1	—	—	—	—
nad 20 ha	1	—	—	—	—	—	—	1
Skupno	468	373	74	18	2	—	—	1

Skupno imajo v Jeruzalemskih goricaх 895.3 ha zemlje ali 14.22 odst. celotne produktivne površine; oni so lastniki 143.1 ha (8.28 odst. vseh) njiv, 64.4 ha (9.65 odst.) travnikov, 85.5 ha (17.43 odst.) vrtov, 336.6 ha (24.69 odst.) vinogradov, 54.4 ha (11.36 odst.) pašnikov, 202.7 ha (13.45 odst.) gozdov in 8.6 ha (15.71 odst.) stavbišč. Sorazmerno najbolj so udeleženi pri celotni površini vinogradov (saj so lastniki četrtine vse vinogradne površine v Jeruzalemskih goricaх, odnosno sta dve tretjini vse njihove lasti v Jeruzalemskih goricaх v vinogradih!), vrtov in gozdov, najmanj pri njivah.

Med temi lastniki je 28 takih, ki imajo v Jeruzalemskih goricaх zemljišča v velikosti nad 5 ha zemlje (13 z Murskega polja, 4 iz sp. Slovenskih goric, 11 s sp. Dravskega polja) in imajo samo tile dve petini celotne produktivne površine vse lasti lastnikov iz sosednjih kmečkih naselij, odnosno imajo polovico travnikov, tretjino njiv, skoro tretjino vinogradov in pašnikov ter dve petini vrtov, lastnine 468 lastnikov iz sosednjih naselij.

Vinogradi so najvažnejša zemljiška kultura v Jeruzalemskih goricaх. Kakor je lastništvo zemlje v Jeruzalemskih goricaх onih lastnikov, ki bivajo

v Ormožu in Ljutomeru (98), v ostali Sloveniji (61), v ostalih predelih države (16) in izven države (41) v prvi vrsti vezano na vinograde (skupno imajo 44.82 odst. vse vinogradne površine v Jeruzalemskih gorica!), prav tako je vezano lastništvo 468 lastnikov iz sosednjih kmečkih naselij, ki imajo zemljišča tudi v Jeruzalemskih gorica, v prvi vrsti na vinograde, saj imajo ti lastniki četrtno vse vinogradne površine v Jeruzalemskih gorica.

Izmed njih je le 61 ali 13.04 odst. brez vinograda, vsi drugi, t. j. 407 lastnikov ima v Jeruzalemskih gorica vinograde. Podrobneje je to razvidno iz sledečč preglednice:

Velikost v ha	Število lastnikov											
	Mursko polje			Sp. Slov. gorice			Sp. Dravsko polje			Medmurje		
	skupno	z vin.	brez vinogr.	skupno	z vin.	brez vinogr.	skupno	z vin.	brez vinogr.	skupno	z vin.	brez vinogr.
do 1	63	58	5	30	19	11	152	133	19	14	8	6
1—2	51	48	3	14	11	3	33	28	5	3	3	—
2—5	28	28	—	10	8	2	37	32	5	5	3	2
5—10	13	13	—	3	3	—	7	7	—	—	—	—
nad 10	—	—	—	1	1	—	4	4	—	—	—	—
skupno	155	174	8	58	42	16	233	204	29	22	14	8

Le 41 lastnikov izmed 259 (z zemljišči v Jeruzalemskih gorica do 1 ha) je brez vinogradov, odnosno 11 izmed 101 (z zemljišči 1—2 ha), odnosno 9 izmed 80 (z zemljišči 2—5 ha), vsi lastniki z zemljišči nad 5 ha velikosti (28) imajo poleg ostalih zemljiških kultur v Jeruzalemskih gorica tudi vinograde. Velikost vinogradov posameznih lastnikov je podrobneje razvidna iz sledečih dveh preglednic:

Velikost vinograda v ha	Štev. lastn. vino- gradov	Število lastnikov zemljišč v Jeruzalemskih gorica z velikostjo ha																			
		Mursko polje					Sp. Slov. gorice					Sp. Dravsko polje					Medmurje				
		do 1	1—2	2—5	5—10	nad 10	do 1	1—2	2—5	5—10	nad 10	do 1	1—2	2—5	5—10	nad 10	do 1	1—2	2—5	5—10	nad 10
do 1/2	203	39	3	2	—	15	7	—	—	—	102	15	10	—	—	8	2	—	—	—	
1/2—1	122	19	33	7	3	4	4	3	1	—	31	8	3	2	—	—	1	3	—	—	
1—1 1/2	43	—	11	8	1	—	—	3	—	—	—	5	13	2	—	—	—	—	—	—	
1 1/2—2	14	—	1	6	2	—	—	1	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	
2—3	19	—	—	5	5	—	—	1	2	—	—	—	3	2	1	—	—	—	—	—	
3—4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4—10	5	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	
nad 10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
skupno	407	58	48	28	13	19	11	8	3	1	133	28	32	7	4	8	3	3	—	—	

Lastniki vinogradov		Ima v Jeruz. gorica ^h vinograda ha							
bivališče	število	do 1/2	1/2—1	1—1 1/2	1 1/2—2	2—3	3—4	4—10	nad 10
Mursko polje	147	44	62	20	9	10	—	2	—
sp. Slov. gorice	42	22	12	3	2	3	—	—	—
sp. Dravsko polje	204	127	44	20	3	6	—	3	1
Medmurje	14	10	4	—	—	—	—	—	—
skupno	407	203	122	43	14	19	—	5	1
v odstotkih	100%	49,86%	29,98%	10,57%	3,44%	4,67%	—	1,23%	0,24%

Pri lastnikih, ki imajo v Jeruzalemskih gorica^h manjša zemljišča, izrazito prevladuje vinograd pred ostalimi zemljiškimi kulturami, saj je v skupini lastnikov z zemljišči do 1 ha 24,77 odst. (54 izmed 218), pri skupini od 1 do 2 ha pa 18,89 odst. (17 izmed 90) takih, da merijo vinogradi več kakor vse ostale kulture. Pri večjih zemljiščih je poleg vinogradov tudi mnogo gozda, travnikov in njiv, saj ima 28 lastnikov z zemljišči nad 5 ha velikosti polovico vseh gozdov, skoro tretjino vseh travnikov in tretjino vseh njiv, ki so v Jeruzalemskih gorica^h last ljudi iz sosednjih kmečkih naselij.

Sorazmerno večjemu številu lastnikov s sp. Dravskega polja (233) in z Murskega polja (155) napram onim iz sp. Slovenskih goric (58) in iz Medmurja (22) je delni vzrok v tem, da na Murskem polju in na sp. Dravskem polju (z izjemo grička Hum) ni vinogradov, dočim v sp. Slovenskih gorica^h in v Medmurju goje tudi vinogradništvo.

Sorazmerno večje število lastnikov vinogradov nad 1 ha velikosti z Murskega polja (41, odnosno 27,89 odst. vseh lastnikov vinogradov od tod) napram onim iz sp. Slovenskih goric (8, odnosno 19,04 odst.), s sp. Dravskega polja (33, odnosno 16,17 odst.) in iz Medmurja (nič!) kaže, da je na Murskem polju sorazmerno mnogo večjih zemljiških gospodarstev.¹²⁾

Večina zemljiških gospodarstev 468 lastnikov v soseščini Jeruzalemskih goric ima zemljo tudi v sosednjih naseljih in to večji del svoje zemlje. Večina izmed teh gospodarstev je kmečkih. Vsa niso. Izmed njih ima v Jeruzalemskih gorica^h največ velikonedeljska uprava Nemškega viteškega reda (124,1 ha produktivne površine, od tega 36,2 ha vinogradov, 53,3 ha gozdov, 12,9 ha vrtov!).¹³⁾ Zdravec J. J. iz Središča (mlinska industrija!) ima 13,6 ha, od tega 6,2 ha (!) vinograda; uprava Kočevarjeve posesti iz Središča 10,7 ha, od tega 5,2 ha vinograda.¹⁴⁾ Zemljišča, kjer merijo vinogradi nad 4 ha, imajo v Jeruzalemskih gorica^h tudi sledeči lastniki iz sosednjih naselij: Mursa J. — Krapje

¹²⁾ Podrobna raziskovanja teh odnosov presegajo okvir te študije.

¹³⁾ Ta red ima tudi drugod v Sloveniji zemljo skupno 497,3 ha, od tega 323,0 ha obdelovalne zemlje in 132,3 ha gozda. (Glej A. Prepeluh.)

¹⁴⁾ Oba lastnika imata zemljo tudi v Središču.

(6.6 ha, od tega 4.9 ha vinograda), Kosi A. M. — Središče (7.2 ha, od tega 4.5 ha vinogradov), Kovačič F. A. — Cven (8.0 ha, od tega 4.3 ha vinograda).

Med 468 lastniki iz sosednjih kmečkih naselij pripada največ zemlje v Jeruzalemskih gorica lastnikom iz Velike Nedelje, Središča, Vodranec, Huma, Pušinec, Grab, Pavlovec, Šalovec, Obreža (sp. Dravsko polje), iz Žerovinec in s Hardeka (sp. Slov. gorice), iz Stročje vasi, Mote, Cvena, Noršinec, Bunčan, Krapja, Cezanjevec (Mursko polje). Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Lastniki		Imajo v Jeruzalemskih gorica		
bivališče	število	v kat. obč.	skupno ha	vinogradov ha
Velika Nedelja	4	11	136.7	39.0
Središče	40	9	73.6	42.9
Vodranci	27	6	42.3	11.7
Hum	28	7	42.2	9.2
Pušinci	18	11	34,8	11.2
Grabe	18	9	27.6	14.8
Pavlovci	19	8	26.6	9.4
Šalovci	22	10	26.1	10.9
Obrež	31	9	21.1	13.1
Žerovinci	14	5	23.5	4.4
Hardek	10	9	23.4	8.5
Stročja vas	12	7	24.4	8.0
Mota	3	6	22.3	6.6
Cven	13	8	26.5	13.7
Noršinci	8	7	15.2	9.0
Bunčani	9	6	17.2	8.7
Krapje	10	7	20.6	11.9
Cezanjevci	7	9	15.0	6.2
Skupno	293	26	619.1	239.2

V 69 naseljih biva ostalih 175 lastnikov, ki imajo skupno v Jeruzalemskih gorica 276.3 ha zemlje, od tega vinogradov 97.6 ha, torej sorazmerno manj, saj je odstotno razmerje med prvimi in temi v njih številu kakor 62.6 odst. : 37.4 odst., v skupni površini kakor 69.14 odst. : 30.86 odst. v površini vinogradov kakor 71.02 odst. : 28.98 odst.

Zemlja lastnikov iz Jeruzalemskih gorica v sosednjih naseljih.

V 7 naseljih Murskega polja (in na področju kat. občine Ljutomer), v 6 naseljih sp. Slovenskih gorica, v 7 naseljih sp. Dravskega polja (in na področju kat. občine Ormož) ter v 3 naseljih Medmurja imajo zemljo tudi nekateri zemljiški lastniki iz Jeruzalemskih gorica.¹⁵⁾ Teh lastnikov je 129.

¹⁵⁾ Gradivo: 92 posestnih listov, naloženih za kat. občine Žerovinci (17), Lankonci (1), Stanovno (7), Runeč (1), Šardinje (1), Hardek (1), Ormož (3), Pavlovci (7),

O njih številu v posameznih kat. občinah Jeruzalemskih goric in o njih zemlji v sosednjih kmečkih naseljih je podrobneje razvidno iz sledeče preglednice:

Kat. občina	Število lastn.	Ima izven Jeruzalemskih goric zemlje v ha							
		njive	travniki	vrtovi	vinogr.	pašniki	gozdovi	stavn.	skupno
Litmerk	5	2.1	0.6	0.3	0.7	0.1	1.4	0.1	5.3
Libanja	2	4.4	0.5	—	—	0.2	0.5	—	5.6
Pavlovski vrh	4	1.2	1.1	—	0.1	—	3.6	—	6.0
Mihalovci	3	—	—	—	0.1	—	2.8	—	2.9
Ivanjkovci	7	4.4	1.0	0.3	0.8	0.3	6.6	—	13.4
Veličane	2	—	1.1	—	—	—	1.1	—	2.2
Cerovec	3	3.1	3.9	0.2	—	0.4	8.5	—	16.1
Brebrovnik	7	13.0	0.2	0.4	0.2	—	—	—	13.8
Vinski vrh	16	8.5	4.3	1.8	0.1	—	18.6	—	33.3
Vuzmetinci	1	—	—	0.1	—	—	2.1	—	2.2
Hermanci	1	3.8	—	—	—	—	—	—	3.8
Gomila	4	2.9	1.6	—	—	0.1	1.0	—	5.6
Kog	8	4.1	1.2	—	—	0.3	8.4	—	14.0
Lačaves	2	—	—	0.1	—	—	3.2	—	3.3
Vitan	7	1.1	—	—	—	0.1	10.7	—	11.9
Jastrebc	14	7.5	2.2	—	0.2	0.3	12.6	—	22.8
Radomerje	19	22.2	10.8	0.1	0.3	2.1	4.6	—	40.1
Gresovščak	1	0.8	0.2	—	—	—	—	—	1.0
Slamnjak	12	14.9	7.5	0.1	0.6	1.4	0.3	—	24.8
Rinčetova graba	3	3.8	—	—	—	—	—	—	3.8
Nunska graba	1	0.7	—	—	—	—	—	—	0.7
Presika	7	5.3	5.4	0.6	0.5	0.2	2.0	—	14.0
Skupno	129	103.8	41.6	4.0	3.6	5.5	88.0	0.1	246.5

Iz ostalih 4 kat. občin Jeruzalemskih goric nima noben lastnik zemlje v sosednjih naseljih.

Sorazmerno največ imajo lastniki iz Jeruzalemskih goric v okoliških naseljih njiv, gozdov in travnikov. Vinograde imajo le v nekaj primerih, in to v Medmurju in v sp. Slovenskih goricah. Zanimiva je primerjava gornje

Pušinci (1), Frankovci (2), Hum (14), Šalovci (16), Grabe (1) in Vodranci (20) pri katastrski upravi v Ptuj; 67 posestnih listov naloženih za kat. občine Stanetinec (2), Sv. Urban (7), Robadja (10), Stročja vas (8), Pristava (15), Cven (1), Mota (1), Ljutomer (9), Noršinci (1), Kamenščak (8) in Mekotnjak (5) pri katastrski upravi v Ljutomeru.

preglednice z naslednjo, kjer je razvidno, koliko imajo lastniki iz sosednjih kmečkih naselij zemlje v 22 kat. občinah Jeruzalemskih gor.¹⁶⁾

Kat. občine	Imajo lastniki iz sosednjih naselij v ha							
	njive	travniki	vrtovi	vinogr.	pašniki	gozdovi	stavn.	skupno
Litmerk	8.9	0.6	2.0	9.7	2.3	8.9	0.2	32.6
Libanja	5.4	3.8	1.8	3.2	0.7	17.8	0.2	32.9
Pavlovski vrh	3.9	0.1	4.1	8.9	1.4	5.6	0.4	24.4
Mihalovci	0.8	0.5	0.8	4.2	1.3	4.5	0.2	12.3
Ivanjkovci	3.1	1.3	1.8	3.1	0.9	2.7	0.1	13.0
Veličane	6.2	4.9	4.1	10.6	2.0	5.8	0.3	33.9
Cerovec	0.9	0.2	2.8	6.5	0.4	0.9	0.1	11.8
Brebrovnik	8.6	4.0	6.4	31.3	5.7	11.2	0.7	67.9
Vinski vrh	11.2	1.0	3.9	21.8	2.1	4.1	0.5	44.5
Vuzmetinci	7.8	4.2	2.9	17.1	3.7	4.6	0.5	40.8
Hermanci	7.7	6.5	8.8	19.6	2.9	43.4	0.4	89.3
Gomila	9.4	5.6	7.7	17.9	1.5	6.0	0.3	48.4
Lačaves	0.6	0.7	1.3	9.6	1.0	2.1	0.2	15.5
Vitan	6.1	1.8	2.5	5.5	0.1	10.3	0.1	26.4
Kog	5.9	3.0	5.4	38.2	2.6	6.0	0.7	61.8
Jastrebc	4.9	2.9	1.3	6.4	1.0	1.2	0.2	17.9
Radomerje	8.4	1.4	2.5	13.9	4.5	14.1	0.4	45.2
Gresovščak	6.1	3.2	3.8	20.2	3.7	2.8	0.7	40.5
Slamnjak	24.7	3.6	5.2	17.1	8.6	22.5	0.8	82.5
Rinčetova graba	1.6	1.9	2.6	9.3	2.8	1.2	0.3	19.7
Nunska graba	1.9	0.1	2.9	14.2	2.2	2.2	0.3	23.8
Presika	2.9	4.1	2.2	8.0	1.0	2.0	0.2	20.4
Skupno	137.0	55.4	76.8	296.3	52.4	179.9	7.8	805.6

Lastniki iz posameznih kat. občin Jeruzalemskih gor. imajo v sosednjih kmečkih naseljih več zemlje kakor lastniki iz teh naselij v posameznih kat. občinah Jeruzalemskih gor. pri skupni površini le v treh primerih (Ivanjkovci, Cerovec, Jastrebc), pri posameznih kulturah pa: njive v 7 primerih (Ivanjkovci, Cerovec, Brebrovnik, Jastrebc, Radomerje, Rinčetova graba, Presika); travniki v 6 primerih (Pavlovski vrh, Cerovec, Vinski vrh, Radomerje, Slamnjak, Presika); gozdovi v 7 primerih (Ivanjkovci, Cerovec, Vinski vrh, Kog, Lačaves, Vitan, Jastrebc).

¹⁶⁾ Zemlja lastnikov iz Jeruzalemskih gor. v kat. občinah Ljutomer in Ormož, skupno 15.1 ha, od tega 8.5 ha njiv, 5.3 ha travnikov, 0.1 ha vrtov, 1.2 ha pašnikov in 0.1 ha gozdov, je v teh primerjavah dodeljena v sklop sosednjih naselij.

Skupno pa imajo lastniki iz sosednjih kmečkih naselij v 22 kat. občinah Jeruzalemskih goric znatno več zemlje v celoti kakor v posameznih kulturah (tudi njiv, travnikov in gozdov) kot pa imajo lastniki iz 22 kat. občin iste izven Jeruzalemskih goric v sosednjih kmečkih naseljih. Razen tega imajo lastniki iz sosednjih naselij tudi zemljo v ostalih 4 kat. občinah Jeruzalemskih goric (Plešivec, Sv. Miklavž, Kajžar, Ilovci), dočim lastniki iz teh kat. občin nimajo zemlje izven Jeruzalemskih goric. Tako presega skupna površina zemlje v Jeruzalemskih goricah, last ljudi iz sosednjih kmečkih naselij, površino zemlje, ki jo imajo lastniki iz Jeruzalemskih goric v sosednjih kmečkih predelih za celih 648.7 ha, od tega 39.3 ha njiv, 22.8 ha travnikov, 81.5 ha vrtov, 333.0 ha vinogradov, 48.9 ha pašnikov, 114.7 ha gozdov in 8.5 ha stavbišč.

129 zemljiških gospodarstev iz Jeruzalemskih goric z zemljo v Jeruzalemskih goricah in v sosednjih kmečkih naseljih pa pripada sledečim velikostnim skupinam:¹⁷⁾

	1 skupini	$\frac{1}{2}$ —	1 ha	velikosti,
11	„	1—	2	„ „
42	„	2—	5	„ „
45	„	5—	10	„ „
15	„	10—	15	„ „
8	„	15—	20	„ „
5	„	20—	30	„ „
2	„	nad	30	„ „

Teh 129 zemljiških gospodarstev je del vseh 733 zemljiških gospodarstev, katerih lastniki bivajo v Jeruzalemskih goricah.

Lastniki iz Jeruzalemskih goric

56.63 odstot. celotne produktivne površine zemlje v Jeruzalemskih goricah pripada 733 zemljiškim gospodarstvom, katerih lastniki bivajo v Jeruzalemskih goricah. Ta gospodarstva merijo skupno 76.36 odstot. vseh njiv, 68.64 odstot. vseh travnikov, 48.97 odstot. vseh vrtov, 30.49 odstot. vseh vinogradov, 58.87 odstot. vseh pašnikov, 53.94 odstot. vseh gozdov in 61.45 odstot. vseh stavbišč v Jeruzalemskih goricah.

Med 733 zemljiškimi gospodarstvi ima 604 zemljo le v Jeruzalemskih goricah, 129 pa ima zemljo v Jeruzalemskih goricah in izven njih v 25 sosednjih kmečkih naseljih. Posamezna gospodarstva so različne velikosti. Njih struktura je podrobneje razvidna iz sledečih preglednic:

¹⁷⁾ Pri zemljiških gospodarstvih, katerih lastniki bivajo v Jeruz. goricah, je upoštevana celotna površina njih zemljiške lastnine, pri vseh ostalih pa le zemljišča v Jeruzalemskih goricah.

Kat. občina	Število z. g.	Ima zemlje ha								
		do 0.5	0.5-1	1-2	2-5	5-10	10-15	15-20	20-30	nad 30
Litmerk	36	8	4	9	7	6	1	—	1	—
Libanja	34	5	4	6	2	9	3	1	3	1
Pavlovski vrh	34	5	4	7	13	3	—	1	1	—
Mihalovci	36	2	—	10	12	2	7	1	2	—
Ivanjkovci	23	4	3	4	4	4	2	—	—	2
Veličane	31	1	2	8	9	11	—	—	—	—
Cerovec	20	3	5	3	5	2	1	1	—	—
Plešivec	7	1	—	2	3	—	—	—	—	1
Brebrovnik	50	2	6	6	19	12	2	2	1	—
Vinski vrh	44	2	2	4	13	5	13	2	3	—
Sv. Miklavž	41	7	1	4	10	7	1	3	5	3
Kajžar	19	1	5	9	3	—	1	—	—	—
Vuzmetinci	22	1	4	7	4	3	—	—	3	—
Ilovci	9	—	—	1	4	2	1	1	—	—
Hermanci	15	—	1	3	3	8	—	—	—	—
Gomila	23	—	4	4	7	5	3	—	—	—
Kog	54	7	6	8	22	7	—	2	1	1
Lačaves	33	10	4	4	10	2	1	2	—	—
Vitan	42	5	2	4	8	11	6	5	1	—
Jastrebc	48	5	5	9	16	11	2	—	—	—
Radomerje	46	3	12	7	10	8	1	4	—	1
Gresovščak	5	—	—	2	3	—	—	—	—	—
Slamnjak	33	4	3	6	12	5	1	—	2	—
Rinčetova graba	4	—	—	—	2	1	1	—	—	—
Nunska graba	12	—	3	6	3	—	—	—	—	—
Presika	12	1	2	3	4	—	2	—	—	—
skupno	733	77	82	136	208	124	49	25	23	9
v %	100,0%	10,50%	11,19%	18,55%	28,35%	16,92%	6,68%	3,41%	3,14%	1,23%

Velikost v ha	Število	Ima zemljo	
		samo v Jeruz. goricah	tudi v sos. km. nas.
do 0.5	77	77	—
0.5— 1	82	81	1
1— 2	136	125	11
2— 5	208	166	42
5—10	124	79	45
10—15	49	34	15
15—20	25	17	8
20—30	23	18	5
nad 30	9	7	2
skupno	733	604	129

Največ zemljiških gospodarstev nad 10 ha velikosti je v kat. občinah Libanja (8), Mihalovci (10), Vinski vrh (18), Sv. Miklavž (12), Radomerje (6).

Primerjava strukture zemljiških gospodarstev lastnikov iz Jeruzalemskih goric s strukturo zemljiških gospodarstev v vsej Sloveniji¹⁸⁾ kaže, da v Jeruzalemskih goricaх še izraziteje kakor drugod prevladuje malo zemljiško gospodarstvo (v Jeruzalemskih goricaх je $\frac{2}{5}$ gospodarstev velikih do 2 ha, v vsej Sloveniji pa $\frac{1}{3}$, odnosno v Jeruz. goricaх $\frac{2}{3}$ do 5 ha, v vsej Sloveniji pa $\frac{3}{5}$.)

Nekateri lastniki teh 733 zemljiških gospodarstev imajo zemljo v eni, drugi v dveh ali več kat. občinah Jeruzalemskih goric, odn. 25 sosednjih naselij. Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Število	Ima zemljo v							
		1 k. o.	2 k. o.	3 k. o.	4 k. o.	5 k. o.	6 k. o.	7 k. o.	8 k. o.
do 0.5	77	75	1	1	—	—	—	—	—
0.5— 1	82	77	5	—	—	—	—	—	—
1— 2	136	100	34	2	—	—	—	—	—
2— 5	208	98	84	21	5	—	—	—	—
5—10	124	29	53	33	8	1	—	—	—
10—15	49	8	20	15	3	2	1	—	—
15—20	25	3	8	8	6	—	—	—	—
20—30	23	4	6	5	4	4	—	—	—
nad 30	9	1	1	2	3	—	1	—	1
skupno	733	395	212	87	29	7	2	—	1

Skoro polovica vseh zemljiških gospodarstev ima zemljo v več kakor 1 kat. občini, med njimi je čez eno tretjino onih gospodarstev z velikostjo do 5 ha. Iz gornjega je razvidna velika razdrobljenost, ki je v resnici še večja, kajti tukaj ni upoštevana razdrobljenost zemljišč posameznih gospodarstev v okviru posameznih kat. občin. V razdrobljenosti pa je šibkost gospodarstva. Večina zemljiških gospodarstev v Jeruzalemskih goricaх ima zavoljo razdrobljenosti slabe pogoje.

Lastniki 733 zemljiških gospodarstev v Jeruzalemskih goricaх imajo 3566.1 ha celotne produktivne površine Jeruzalemskih goric. Podrobneje je to razvidno iz preglednice na str. 30.

Lastniki, ki bivajo v Jeruzalemskih goricaх, imajo le 76.36 odstot. njiv, 68.64 odstot. travnikov, 48.97 odstot. vrtov, 30.49 odstot. vinogradov, 58.87 odstot. pašnikov, 53.94 odstot. gozdov, 61.45 odstot. stavbišč, odnosno le 56.63 odstot. celotne produktivne površine zemlje v Jeruzalemskih goricaх, ostalo je last lastnikov izven Jeruzalemskih goric.

¹⁸⁾ Na podlagi ljudskega štetja l. 1931 je v Sloveniji (v Dravski banovini) 156.628 zemljiških gospodarstev in sicer velikosti: 11.8 odstot. do 0.5 ha, 8.5 odstot. 0.5—1 ha, 12.7 odstot. 1—2ha, 24.4 odstot. 2—5 ha, 18.7 odstot. 5—10 ha, 15.8 odstot. 10—20 ha, 8.1 odstot. nad 20 ha. Podatki: Statistični godišnjak 1935—36.

Velikost v ha	Število	Ima v Jeruzalemskih gorica h a							
		njiv	travn.	vtov	vinogr.	pašn.	gozd.	stavb.	skupno
do 0.5	77	3.6	1.1	2.2	10.1	2.7	1.7	1.0	22.4
0.5— 1	82	17.7	2.1	8.0	20.5	4.5	5.3	1.3	58.4
1— 2	136	68.0	17.2	21.3	51.0	13.5	23.5	2.5	197.0
2— 5	208	265.4	55.8	62.7	85.1	55.1	127.6	7.2	658.9
5—10	124	307.6	105.3	54.2	64.4	70.1	173.2	7.3	782.1
10—15	49	234.6	78.6	26.0	44.6	41.4	126.2	4.5	555.9
15—20	25	152.2	58.0	17.7	27.1	25.1	113.1	3.3	396.5
20—30	23	182.2	92.4	25.6	45.8	37.5	139.4	3.4	526.3
nad 30	9	90.0	48.5	22.6	67.1	32.4	105.5	2.5	368.6
skupno	733	1320.3	459.0	240.3	415.7	282.3	815.5	33.0	3566.1

Ako je razmerje med površino posameznih kultur (njiv, travnikov, vrtov, vinogradov, pašnikov, gozdov, stavbišč) pri celotni produktivni površini v Jeruzalemskih gorica h kakor (izraženo v odstotkih):

$$27.46 : 10.62 : 7.79 : 21.65 : 7.62 : 24.01 : 0.85$$

je razmerje pri zemlji, ki jo imajo lastniki iz Jeruzalemskih gorica h kakor (izraženo v odstotkih):

$$37.02 : 12.87 : 6.74 : 11.66 : 7.92 : 22.87 : 0.92;$$

torej za te lastnike predvsem ugodneje pri njivah, skrajno neugodno pri vinogradih. Dočim so lastniki tri četrtine površine vseh njiv, so lastniki le do ene tretjine vseh vinogradov v Jeruzalemskih gorica h.

129 izmed 733 lastnikov iz Jeruzalemskih gorica h ima zemljo tudi v sosednjih naseljih. Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Število	Ima v sosednjih naseljih ha							
		njiv	travn.	vtov	vinogr.	pašn.	gozd.	stavb.	skupno
do 0.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0.5— 1	1	—	—	—	0.2	—	—	—	0.2
1— 2	11	3.7	1.2	0.1	—	—	4.1	—	9.1
2— 5	42	19.8	5.9	1.0	0.8	1.5	17.7	—	46.7
5—10	45	49.7	11.2	1.0	1.8	2.0	27.3	0.1	93.1
10—15	15	10.6	10.5	—	0.2	0.5	19.1	—	40.9
15—20	8	10.4	7.2	—	—	0.6	12.7	—	30.9
20—30	5	4.8	2.2	1.9	0.6	0.5	5.9	—	15.9
nad 30	2	4.6	3.4	—	—	0.5	1.0	—	9.5
skupno	129	103.6	41.6	4.0	3.6	5.6	87.8	0.1	246.3

V Jeruzalemskih gorica h in v 25 sosednjih naseljih ima 733 lastnikov, ki biva v Jeruzalemskih gorica h, skupno 3812.4 ha celotne produktivne površine, odnosno 1423.9 ha njiv, 500.6 ha travnikov, 244.3 ha vrtov, 419.3 ha

vinogradov, 287.9 ha pašnikov, 903.3 ha gozdov in 33.1 ha štavbišč. Podrobneje je to razvidno iz sledečih dveh preglednic:

Velikost v ha	Število	Ima v celoti ha							
		njiv	travn.	vtov	vinogr.	pašn.	gozd.	stavb.	skupno
do 0.5	77	3.6	1.1	2.2	10.1	2.7	1.7	1.0	22.4
0.5— 1	82	16.7	2.1	8.0	20.7	4.5	5.3	1.3	58.6
1— 2	136	71.7	18.4	21.4	51.0	13.5	27.6	2.5	206.1
2— 5	208	285.2	61.7	63.7	85.9	56.6	145.3	7.2	705.6
5—10	124	357.3	116.5	55.2	66.2	72.1	200.5	7.4	875.2
10—15	49	245.2	89.1	26.0	44.8	41.9	145.3	4.5	596.8
15—20	25	162.6	65.2	17.7	27.1	25.7	125.8	3.3	427.4
20—30	23	187.0	94.6	27.5	46.4	38.0	145.3	3.4	542.2
nad 30	9	94.6	51.9	22.6	67.1	32.9	106.5	2.5	378.1
skupno	733	1423.9	500.6	244.3	419.3	287.9	903.3	33.1	3812.4

Velikost v ha	Štev. v %	Zemlja v %							
		njive	travn.	vtovi	vinogr.	pašn.	gozd.	stavb.	skupno
do 0.5	10.50	0.25	0.22	0.90	2.41	0.94	0.19	3.02	0.59
0.5— 1	11.19	1.18	0.42	3.28	4.94	1.56	0.59	3.92	1.54
1— 2	18.55	5.03	3.67	8.77	12.17	4.69	3.06	7.55	5.41
2— 5	28.38	20.03	12.31	26.07	20.49	19.66	16.08	21.75	18.50
5—10	16.92	25.09	23.25	22.59	15.75	25.04	22.20	22.36	22.96
10—15	6.68	17.22	17.78	10.64	10.69	14.55	16.08	13.60	15.65
15—20	3.41	11.42	13.01	7.24	6.47	8.93	13.93	9.97	11.21
20—30	3.14	13.13	18.88	11.26	11.07	13.20	16.08	10.28	14.22
nad 30	1.23	6.65	10.46	9.25	16.01	11.43	11.79	7.55	9.92
skupno	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Iz gornje preglednice je razvidno, da so sorazmerno bolj udeležena pri lastništvu njiv zemljiška gospodarstva skupin 2—20 ha, pri travnikih skupine nad 5 ha, pri vrtovih skupine do 5 ha, pri vinogradih skupine do 5 ha in skupina nad 30 ha, pri pašnikih skupini do 1 ha, skupini 2—10 ha in skupina nad 30 ha, pri gozdovih skupine nad 10 ha, pri stavbiščih pa skupine do 5 ha velikosti.

Primerjava Jeruzalemskih gorc z vso Slovenijo¹⁹⁾ v vprašanju, v kakem razmerju je lastnina med posameznimi velikostnimi skupinami zemljiških gospodarstev, kaže, da je pri 733 zemljiških gospodarstvih lastnikov iz Jeruzalemskih gorc pri celotni lastnini udeleženo malo zemljiško gospodarstvo v večji meri, kakor velja to za vso Slovenijo. Skupini do 0.5 ha velikosti

¹⁹⁾ V vsej Sloveniji pripada celotna površina posameznim skupinam zemljiških gospodarstev izraženo v odstotkih: do 0.5 ha 0.4, 0.5—1 ha 0.8, 1—2 ha 2.3, 2—5 ha 9.8, 5—10 ha 16.2, 10—20 ha 26.9, nad 20 ha 43.6 odstotkov. (Glej Statistični godišnjak 1935—36.)

pripada 0.59 odstot. površine (v vsej Sloveniji 0.4 odstot.), 0.5—1 ha 1.54 (0.8), 1—2 ha 5.41 (2.3), 2—5 ha 18.50 (9.8), 5—10 ha 22.96 (16.2), odstotkov, ali skupno skupinam do 10 ha 49.0 odstot. (v vsej Sloveniji 29.5 odstot!); pri večjih gospodarstvih pa je obratno: 10—20 ha 26.86 odstot. (26.9 odstot.), nad 20 ha 24.14 odstot. (43.6 odstot.!) ali skupno skupinam nad 10 ha 51.0 odstot. (v vsej Sloveniji 70.5 odstot.).

Podrobno je to razvidno tudi iz sledeče preglednice o povprečni površini posameznega zemljiškega gospodarstva v okviru pos. velikostne skupine:

Velikost v ha	Povprečno na 1 zemlj. gosp. ha:							
	njiv	travn.	vtov	vinogr.	pašn.	gozd.	stavb.	skupno
0.5— 1	0.05	0.01	0.03	0.13	0.04	0.02	0.01	0.29
0.5— 1	0.20	0.03	0.10	0.25	0.06	0.06	0.02	0.72
1— 2	0.53	0.14	0.16	0.38	0.09	0.20	0.02	1.52
2— 5	1.37	0.30	0.31	0.41	0.27	0.70	0.03	3.39
5—10	2.88	0.94	0.45	0.53	0.58	1.62	0.06	7.06
10—15	5.00	1.82	0.53	0.91	0.86	2.97	0.09	12.18
15—20	6.50	2.61	0.71	1.08	1.03	5.03	0.13	17.07
20—30	8.13	4.11	1.19	2.02	1.65	6.32	0.15	23.57
nad 30	10.51	5.76	2.51	7.46	3.65	11.83	0.29	42.03

Dejstvu, da pripade povprečno posameznemu zemljiškemu gospodarstvu lastnikov iz Jeruzalemskih goric več zemlje, kakor pa v vsej Sloveniji, je razlog v tem, ker ni v Jeruzalemskih goricah lastnika nad 100 ha velikosti, v vsej Sloveniji pa jih je dovolj.²⁰⁾ Toda Jeruzalemske gorice imajo izrazito kmečki značaj, skoro vsem izmed 733 lastnikov zemljiških gospodarstev v Jeruzalemskih goricah je zemlja edini, odnosno glavni vir preživljanja, do-

Velikost v ha	Število	Število gospodarstev brez					
		njiv	travn.	vtov	vinogr.	pašn.	gozd.
do 0.5	77	55	67	28	32	44	73
0.5— 1	82	27	68	28	25	39	66
1— 2	136	17	80	38	29	42	74
2— 5	208	2	63	39	49	36	35
5—10	124	—	13	15	15	7	5
10—15	49	—	—	4	5	—	1
15—20	25	—	—	—	3	1	—
20—30	23	—	—	—	—	—	—
nad 30	9	—	—	—	1	—	—
skupno	733	101	291	152	159	169	254
v %	100.0	13.78	39.7	20.7	21.69	23.0	34.65

²⁰⁾ Skupno 485 zemljiških gospodarstev, ki merijo nad 100 ha, od tega 299 velikosti 100—200 ha, 131 velikosti 200—500 ha in 55 velikosti nad 500 ha. (Glej Statistični godišnjak.)

čim je v vsej Sloveniji dobra $\frac{1}{5}$ zemljiških lastnikov, ki jim je dohodek iz zemlje stranskega značaja.²¹⁾

Zavoljo izrazito kmečkega značaja Jeruzalemskih gorici je potreba po zemlji še izrazito občutnejša. Kaki so notranji odnosi med 733 zemljiškimi gospodarstvi iz povprečij ni razvidno. Vsa izmed 733 gospodarstev nimajo vseh kultur. Podrobneje je to razvidno iz spodnje preglednice na str. 32.

Med 733 zemljiškimi gospodarstvi lastnikov iz Jeruzalemskih gorici je 13.78 odstot. brez njiv in nima osnovnih pogojev, da bi na lastni zemlji pridelalo svoj kruh. 39.7 odstot. lastnikov nima travnika odnosno 23.0 odstot. lastnikov nima pašnika, brez travnika in pašnika skupno pa je 14.19 odstot. vseh lastnikov iz Jeruzalemskih gorici (104 lastniki in sicer velikosti do 0.5 ha 38, 0.5—1 ha 31, 1—2 ha 23, 2—5 ha 11, 5—10 ha 1). Eni sedmini (14.19 odstot.) lastnikov manjkajo osnovni pogoji za živinorejo; 20.7 odstot. lastnikov je brez vrtov in je brez osnovnih pogojev za sadjerejo; brez vinograda, najvažnejše zemljiške kulture v Jeruzalemskih goricih, je 21.69 odstot., torej čez eno petino vseh lastnikov; 34.65 odstot. ($\frac{1}{3}$ vseh!) lastnikov nima gozda, torej jim manjka najnujnejših drv za kurjavo in listja za steljo iz lastnega gozda.

Nastane vprašanje, v kakem razmerju so pri posameznih zemljiških gospodarstvih kulture.

Z lastništvom njiv je povezano 632 zemljiških gospodarstev izmed 733. Kako površino njiv imajo posamezna zemljiška gospodarstva, kaže podrobneje sledeča preglednica:

Velikost v ha	Ima njiv ha											skupno
	do 0,5	0,5-1	1-1,5	1,5-2	2-3	3-4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	
do 0,5	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
0,5— 1	41	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
1— 2	57	43	16	3	—	—	—	—	—	—	—	119
2— 5	21	45	57	46	31	6	—	—	—	—	—	206
5—10	1	3	9	15	34	42	20	—	—	—	—	124
10—15	1	—	—	—	2	5	31	8	2	—	—	49
15—20	—	—	—	—	—	1	6	18	—	—	—	25
20—30	—	—	—	—	1	—	3	17	2	—	—	23
nad 30	—	—	—	—	—	—	1	1	7	—	—	9
skupno	149	99	82	64	68	54	61	44	11	—	—	632

Pri teh gospodarstvih z njivami so mnoga taka, da lastniki nimajo pogojev pridelati na lastni zemlji dovolj kruha (saj ima skoro četrtnina vseh komaj po do 0.5 ha njiv!), nekatera gospodarstva pa imajo mnogo njiv, v

²¹⁾ Med 154.628 zemljiškimi gospodarstvi celih 32.877 gospodarstev, med temi kar polovica velikosti do 1 ha, četrtnina velikosti 1—2 ha, šestina velikosti 2—5 ha itd. (Glej Statistični godišnjak.)

prvi vrsti večja zemljiška gospodarstva, tako da imajo pogoje pridelati za lastno porabo, za prodajo ali za delovno silo, odnosno lahko dajo njive v zakup.

Travnike in pašnike ima 629 zemljiških gospodarstev izmed 733. Podrobneje je njih lastništvo razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Ima travnikov in pašnikov ha											skupno
	do 0.5	0.5-1	1-1.5	1.5-2	2-3	3-4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	
do 0.5	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
0.5— 1	48	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
1— 2	94	16	2	1	—	—	—	—	—	—	—	113
2— 5	91	72	28	3	3	—	—	—	—	—	—	197
5—10	11	30	21	27	26	7	1	—	—	—	—	123
10—15	1	3	4	9	11	12	9	—	—	—	—	49
15—20	—	—	—	—	7	10	8	—	—	—	—	25
20—30	—	—	—	—	1	2	12	7	1	—	—	23
nad 30	—	—	—	—	—	—	1	4	3	1	—	9
skupno	284	124	55	40	48	31	31	11	4	1	—	629

Tudi pri gospodarstvih s travniki in pašniki so mnoga taka, da nudijo tesne pogoje za vzdrževanje živine (saj ima skoro polovica vseh komaj po do 0.5 ha travnikov in pašnikov).

Gozdove ima 479 zemljiških gospodarstev izmed 733 (34.65 odstot. gospodarstev je brez gozda!). Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Ima gozda ha											skupno
	do 0.5	0.5-1	1-1.5	1.5-2	2-3	3-4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	
do 0.5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
0.5— 1	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
1— 2	42	17	2	1	—	—	—	—	—	—	—	62
2— 5	53	66	31	19	4	—	—	—	—	—	—	173
5—10	5	14	32	35	26	7	—	—	—	—	—	119
10—15	—	1	2	2	21	10	11	1	—	—	—	48
15—20	—	—	—	—	2	4	14	5	—	—	—	25
20—30	—	1	—	—	1	1	9	10	1	—	—	23
nad 30	—	—	—	—	—	—	1	2	5	—	1	9
skupno	115	104	67	57	54	22	35	18	6	—	1	479

Med gospodarstvi z gozdom je skoro polovica (219) takih, kjer gozd skopo krije potrebo po kurivu, saj skoro polovica gospodarstev nima gozda nad 1 ha velikosti. Večja gospodarstva pa imajo pogoje, da iz lastnega gozda krijejo potrebo po kurjavi, še več, imajo pogoje za prodajo lesa, šibja in listja za steljo. Mali gozdovi so izčrpani.

Vrtove ima 581 zemljiških gospodarstev izmed 733. Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Ima vrta ha											skupno
	do 0.5	0.5-1	1-1.5	1.5-2	2-3	3-4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	
do 0.5	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
0.5— 1	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54
1— 2	94	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	98
2— 5	125	39	3	1	1	—	—	—	—	—	—	169
5—10	59	42	7	—	1	—	—	—	—	—	—	109
10—15	24	12	8	1	—	—	—	—	—	—	—	45
15—20	10	9	3	2	1	—	—	—	—	—	—	25
20—30	5	4	7	3	4	1	—	—	—	—	—	23
nad 30	2	1	3	—	1	—	—	—	1	—	—	9
skupno	422	110	32	7	8	1	—	—	1	—	—	581

Pri lastnikih iz Jeruzalemskih gorici izrazito prevladujejo mali vrtovi, tri četrtine vrtov (422 izmed 581!) je velikih do 0.5 ha, le 10 vrtov meri nad 2 ha (2—3 ha 8, 3—4 ha 1, 10—15 ha 1).²²⁾

Vinogradi so najvažnejša zemljiška kultura v Jeruzalemskih gorinah.

Vinograde ima 574 zemljiških gospodarstev izmed 733.²³⁾ Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Velikost v ha	Ima vinograda ha												skupno
	do 0.5	0.5-1	1-1.5	1.5-2	2-3	3-4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	nad 30	
do 0.5	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
0.5— 1	47	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57
1— 2	68	32	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107
2— 5	89	53	14	2	1	—	—	—	—	—	—	—	159
5—10	52	43	9	3	1	—	1	—	—	—	—	—	109
10—15	11	15	9	4	4	1	—	—	—	—	—	—	44
15—20	5	6	6	3	1	—	1	—	—	—	—	—	22
20—30	3	5	7	2	3	1	—	1	1	—	—	—	23
nad 30	—	2	1	—	1	1	—	1	—	1	—	1	8
skupno	320	166	53	14	11	3	2	2	1	1	—	1	574

Prevladujejo mali vinogradi, saj je nad tri petine vinogradov teh lastnikov iz Jeruzalemskih gorici velikosti do 0.5 ha. Vsa zemljiška gospodarstva

²²⁾ Lastniki izven Jeruzalemskih gorici pa imajo v Jeruzalemskih gorinah 27 vrtov nad 2 ha velikosti in sicer velikosti 2—3 ha 14, 3—4 ha 6, 4—6 ha 2, 6—10 ha 2, 10—15 ha 3 vrtove.

²³⁾ Všteti so tudi vinogradi, ki jih imajo ti lastniki izven Jeruzalemskih gorici, skupno 3.6 ha; izven Jeruzalemskih gorici ima vinograde 12 lastnikov iz Jeruzalemskih gorici, med njimi 5 samo izven, 7 pa izven Jeruzalemskih gorici in v njih.

z vinogradi nad 4 ha velikosti (7) niso kmečka gospodarstva. Njih lastniki (Ulm, Litmerk; Beniger, Mihalovci; Cerkev Sv. Miklavž; Fischerauer, Plešivec; Kodolitsch, Gomila; Košar, Kog; Breznik, Kog) obdelujejo zemljo z mezdno delovno silo.

Med vsemi 733 lastniki iz Jeruzalemskih gorici je lastništvo posameznih kultur v sledečem razmerju, kakor kaže preglednica (število lastnikov izraženo v odstotkih):

Kulture	Ima posameznih kultur v %												
	nič	do 0,5	0,5-1	1-1,5	1,5-2	2-3	3,4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	nad 30
njive	13,78	20,33	13,50	11,19	8,73	9,28	7,37	8,32	6,00	1,50	—	—	—
travniki in pašniki	14,19	38,76	16,91	7,50	5,45	6,55	4,23	4,23	1,50	0,54	0,14	—	—
gozdovi	34,65	15,69	14,19	9,14	7,77	7,37	3,00	4,78	2,45	0,82	—	0,14	—
vrtovi	20,70	57,60	15,01	4,37	0,95	1,09	0,14	—	—	0,14	—	—	—
vinogradi	21,69	43,65	22,65	7,23	1,91	1,50	0,41	0,27	0,27	0,14	0,14	—	0,14

To razmerje je za skrajno večino zemljiških gospodarstev lastnikov iz Jeruzalemskih gorici neugodno, skrajno neugodno ob dejstvu, da ima teh 733 lastnikov le 56.63 odst. produktivne površine Jeruzalemskih gorici, odnosno le: 76.36 odst. vseh njiv, 68.64 odst. vseh travnikov, 48.97 odst. vseh vrto, 30.49 odst. vseh vinogradov, 58.87 odst. vseh pašnikov, 53.94 vseh gozdov.

Med 733 zemljiškimi gospodarstvi lastnikov iz Jeruzalemskih gorici je 718 individualnih ali družinskih, 15 pa raznih ustanov (gasilska društva Vitan, Radomerje, Podgradje; upravna občina Kog; šolske občine: Sv. Bolfenk, Sv. Miklavž, Svetinje; denarna zavoda: Kmečka hranilnica in posojilnica Sv. Bolfenk, Hranilnica in posojilnica za Sv. Miklavž itd. — Sv. Miklavž; cerkve: Sv. Bolfenk na Kogu, Sv. Miklavž, Svetinje, Cerovec, Jeruzalem, Podgradje). Te ustanove imajo v Jeruzalemskih goricih skupno 76.9 ha zemlje. Podrobneje to kaže sledeča preglednica:

Ustanove	Število	Ima v Jeruzalemskih goricih ha							
		njiv	travn.	vrto	vinogr.	pašn.	gozd.	stavb	skupno
Cerkve	6	20.0	5.9	4.3	12.4	9.3	19.4	0.9	72.2
Den. zavodi	2	2.7	0.1	0.1	0.4	—	—	0.1	3.4
Šolske občine	3	—	—	0.3	0.3	—	—	0.2	0.8
Upr. občine	1	—	—	—	—	0.4	—	—	0.4
Gasilna dr.	3	—	—	—	—	—	—	0.1	0.1
skupno	15	22.7	6.0	4.7	13.1	9.7	19.4	1.3	76.9

Največ je cerkvenega, med njimi ima samo cerkev Sv. Miklavž (46.3 ha, od tega 12.2 ha njiv, 4.2 ha travnikov, 3.3 ha vrto, 6.8 ha vinogradov,

7.1 ha pašnikov, 12.2 ha gozdov, 0.5 ha stavbišč), ki je drugo največje zemljiško gospodarstvo lastnikov iz Jeruzalemskih gor, eno izmed 9 zemljiških gospodarstev z velikostjo nad 30 ha. Ostalih 8 gospodarstev nad 30 ha velikosti je individualnih ali družinskih. Njih lastniki imajo: Fischerauer I. M. — Plešivec 96.6 ha (od tega 34.1 ha vinogradov, 24.9 ha gozdov, 11.5 ha vrtov!); Munda F. — Ivanjkovci 38.1 ha (od tega 13.5 ha njiv, 11.5 ha gozda, 9.7 ha travnikov); Petovar L. — Ivanjkovci 35,1 ha (od tega 10.3 ha njiv, 8.6 ha gozdov, 7.3 ha travnikov); Rajh L. I. — Sv. Miklavž 35.2 ha (od tega 11.9 ha njiv, 11.8 ha gozdov, 6.7 ha travnikov); Filipič I. M. — Radomerje 34.3 ha (od tega 11.8 ha njiv, 9.1 ha gozdov); Vavpotič I. I. — Libanja 31.0 ha (od tega 11.2 ha njiv, 10.8 ha gozdov); Kodolitsch-Gomila 30.9 ha (od tega 16.7 ha vinogradov!); Lah J. K. — Sv. Miklavž 30.7 ha (od tega 13.3 ha gozdov, 8.5 ha njiv). Pri kmečkih gospodarstvih prevladujejo njive, gozdovi in travniki, pred ostalimi kulturami v prvi vrsti pred vinogradi, pri gospodarstvih zemljiške gospode (cerkev Sv. Miklavž, Fischerauer, Kodolitsch) pa so tudi veliki vinogradi, ki dajejo značaj tem gospodarstvom. Podobno je tudi pri ostalih zemljiških gospodarstvih lastnikov iz Jeruzalemskih gor, saj ima vsa gospodarstva z vinogradi nad 4 ha zemljiška gospoda, razen gornjih treh še: Beniger O. — Mihalovci 30.0 ha (od tega 8.84 ha gozdov, 7.7 ha vinogradov); Košar R. — Kog 22.4 ha (od tega 10.3 ha vinogradov); Breznik J. A. — Kog 16.9 ha (od tega 5.0 ha vinogradov); Ulm M. — Litmerk 8.4 ha (od tega 4.1 ha vinogradov). Nekateri od te zemljiške gospode (Fischerauer, Kodolitsch, Beniger) so tuje krvi in tuje zavesti; v primeri z ostalimi zemljiškimi gospodarstvi lastnikov iz Jeruzalemskih gor imajo dvakrat toliko zemlje kakor vsa gospodarstva do 1 ha velikosti. So 3 (0.41 odst. vseh zemljiških gospodarstev lastnikov iz Jeruzalemskih gor), imajo 157.5 ha produktivne zemlje (4.13 odst. vse produktivne zemlje lastnikov iz Jeruzalemskih gor), od tega 58.5 ha vinogradov (13.97 odst. vseh vinogradov lastnikov iz Jeruzalemskih gor), gospodarstev z velikostjo do 1 ha je 159 (21.69 odst.) z 81.0 ha zemlje (2.13 odst.), od tega 30.8 ha vinogradov (7.35 odst.).

Čigavi so vinogradi?

Vinogradi dajejo osnovni značaj zemljiško-gospodarski strukturi Jeruzalemskih gor. Merijo 1363,2 ha ali 21,65 odst. celotne produktivne površine v Jeruzalemskih gor. Izmed vseh 1417 lastnikov, ki imajo v Jeruzalemskih gorah zemljo, nima vinogradov 249 lastnikov. Zemljiška gospodarstva 1168 lastnikov imajo poleg ostalih zemljiških kultur v Jeruzalemskih gorah tudi vinograde. Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Bivališče lastnikov	Število lastnikov	Ima vinograde		Brez vinogradov	
		število	%	število	%
Jeruzalemske g.	733	569	77.63	164	22.37
sos. kmečka nas.	468	407	86.97	61	13.03
Ormož—Ljutomer	98	85	86.73	13	13.27
ostala Slovenija	61	54	88.52	7	11.48
drugi predeli drž.	16	13	81.24	3	18.76
izven države	41	40	97.56	1	2.44
skupno	1417	1168	82.44	249	17.56

Celih 22,37 odst. lastnikov iz Jeruzalemskih gorici je brez vinograda.²⁴⁾ Med ostalimi lastniki zemlje v Jeruzalemskih goricih nima tu vinogradov 12.43 odst., in to v razmerju, da je sorazmerno manjši odstotek brez vinogradov, čim bolj je bivališče oddaljeno od Jeruzalemskih gorici. Izjema so lastniki iz drugih predelov države.²⁵⁾

Vinogradi 1168 zemljiških gospodarstev z vinogradi v Jeruzalemskih goricih so različne velikosti, kar je podrobno razvidno iz sledeče preglednice:

Bivališče lastnikov	Štev. last.	Ima vinogradov ha											
		do 0,5	0,5-1	1-1,5	1,5-2	2-3	3-4	4-6	6-10	10-15	15-20	20-30	nad30
Jeruzalemske g.	569	317	165	53	13	11	3	2	2	1	1	—	1
sos. km. naselja	407	203	122	43	14	19	—	4	1	—	—	—	1
Ormož—Ljutomer	85	19	19	11	8	11	2	2	5	4	3	1	—
ostala Slovenija	54	11	19	6	3	9	3	1	1	—	—	1	—
drugi predeli drž.	13	6	5	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
izven države	40	6	3	2	4	3	2	4	8	6	1	—	1
skupno	1168	562	333	116	42	53	10	13	17	12	5	2	3
v %	100.0	48.13	28.52	9.94	3.60	4.54	0.85	1.11	1.46	1.02	0.42	0.17	0.26

Izrazito prevladujejo mali vinogradi, saj je skoro polovico velikih le do 0.5 ha, odnosno tri četrtine vseh je velikih le do 1 ha. Vinogradov nad 4 ha velikosti je 52 (4,44 odst. vseh). Pri teh vinogradih prevladujejo lastniki izven Jeruzalemskih gorici (45) pred onimi iz Jeruzalemskih gorici (7). Pri lastnikih izven Jeruzalemskih gorici so vinogradi povprečno znatno večji kakor pri lastnikih iz Jeruzalemskih gorici. To je podrobneje razvidno iz primerjave med številom lastnikov in med celotno površino vinogradov, kakor jo kaže sledeča preglednica:

²⁴⁾ 5 lastnikov iz Jeruzalemskih gorici, ki imajo vinograde v sosednjih naseljih, tu ni upoštevanih.

²⁵⁾ Med njimi so večinoma izseljenci iz Jeruzalemskih gorici, ki so ostali lastniki zemlje v Jeruzalemskih goricih.

bivališče	Lastniki		Vinogradi	
	število	v ‰	v ha	v ‰
Jeruzalemske g.	569	48.72	415.7	30.49
sos. km. naselja	407	34.85	336.6	24.69
Ormož—Ljutomer	85	7.27	261.0	19.14
ostala Slovenija	54	4.62	97.3	7.14
drugi predeli drž.	13	1.11	19.1	1.41
izven države	40	3.43	233.5	17.13
skupno	1168	100.0	1363.2	100.0

Izrazito prevladujejo večji vinogradi pri lastnikih iz Ormoža—Ljutomera, iz ostale Slovenije, najbolj pa pri lastnikih izven države.

Med 52 gospodarstvi zemljiške gospode, ki ima v Jeruzalemskih gorica vinograde nad 4 ha velikosti, je 7 gospodarstev cerkvenih ustanov (od tega 2 župni cerkvi, 1 škofija, 4 samostani), 1 gospodarstvo upravnih občin, 9 gospodarstev baronov, grofov, vojvod, 35 gospodarstev druge zemljiške gospode. Podrobneje kaže to sledeča preglednica:

Lastniki zemljiških gospodarstev z vinogradi nad 4 ha					
Bivališče	število	cerkve	upr. občine	grofje itd.	druga gosp.
Jeruzalemske g.	7	1	—	—	6
sos. km. naselja	6	1	—	—	5
Ormož—Ljutomer	15	1	1	1	12
ostala Slovenija	3	—	—	1	2
drugi predeli drž.	1	—	—	1	—
izven države	20	4	—	6	10
skupno	52	7	1	9	35

Ti lastniki imajo v Jeruzalemskih gorica 1695.0 ha celotne produktivne površine, to je 26.92 odst. celotne produktivne površine Jeruzalemskih gorica. Podrobneje kaže to sledeča preglednica:

Bivališče	Število	Imajo celotne površine ha				skupno
		cerkve	upr. obč.	grofje itd.	druga g.	
Jeruzalemske g.	7	46.3	—	—	199.3	245.6
sos. km. naselja	6	124.1	—	—	46.1	170.2
Ormož—Ljutomer	15	26.2	24.1	161.1	412.7	624.1
ostala Slovenija	3	—	—	47.2	52.2	99.4
drugi predeli drž.	1	—	—	33.7	—	33.7
izven države	20	170.1	—	123.5	228.4	522.0
skupno	52	366.7	24.1	365.5	938.7	1695.0
v ‰ celote	3.67	5.82	0.38	5.81	14.91	26.92

Vinogradov pa imajo ti lastniki 577.5 ha odnosno 42.37 odst. vse površine vinogradov v Jeruzalemskih gorica, kar v podrobnosti kaže sledeča preglednica:

Bivališče	Število	Imajo vinogradov ha				
		cerkve	upr. obč.	grofje itd.	druga g.	skupno
Jeruzalemske g.	7	6.8	—	—	77.9	84.7
sos. km. naselja	6	36.2	—	—	25.1	61.3
Ormož—Ljutomer	15	13.6	5.5	29.6	132.2	180.9
ostala Slovenija	3	—	—	20.8	11.6	32.4
drugi predeli drž.	1	—	—	12.6	—	12.6
izven države	20	72.7	—	56.1	76.8	205.6
skupno	52	129.3	5.5	119.1	323.6	577.5
v % celote	4.44	9.49	0.40	8.74	23.74	42.37

Teh 52 zemljiške gospode ima v Jeruzalemskih gorica, toliko zemlje kakor vsi lastniki iz Jeruzalemskih gorica z gospodarstvi do 10 ha in jih je 627. Vinogradov pa ima teh 52 zemljiške gospode v Jeruzalemskih gorica, znatno več (577.5 ha) kakor vsi ostali lastniki vinogradov, ki bivajo v Jeruzalemskih gorica in jih je 562 ter imajo vsi le 331.0 ha vinogradov, odnosno ima 52 zemljiške gospode v Jeruzalemskih gorica, toliko vinogradov, kakor vsi ostali lastniki iz Jeruzalemskih gorica (562) in iz sosednjih kmečkih naselij (401), torej skupno 963 lastnikov s 606.3 ha vinogradov.

To je le največja zemljiška gospoda, ki je lastnica zemljišč v Jeruzalemskih gorica, kjer merijo samo vinogradi nad 4 ha velikosti.

Razen teh ima v Jeruzalemskih gorica, zemljišča še 14 cerkvenih ustanov (5 iz Jeruzalemskih gorica, 4 iz sosednjih naselij, 1 iz Ormoža, 2 iz Maribora, 2 izven države — samostana) skupno 67.1 ha (od tega 24.9 ha vinogradov), 3 denarni zavodi (2 iz Ormoža—Ljutomera, 1 iz Maribora) skupno 38.0 ha (od tega 6.8 ha vinogradov), 1 upravna občina (iz Ormoža) skupno 15.2 ha (od tega 2.7 ha vinogradov) ter ostala zemljiška gospoda iz Ormoža—Ljutomera, iz ostale Slovenije, ostalih predelov države in izven države, skupno 162 lastnikov zemljišč odnosno 138 lastnikov zemljišč z vinogradi, ki imajo skupno 503.1 ha (od tega 169.9 ha vinogradov).

Skupno ima ta zemljiška gospoda (poleg 52 z največjimi zemljišči) v Jeruzalemskih gorica, 180 zemljišč odnosno 156 zemljišč z vinogradi, ki merijo 623.4 ha, od tega 204.3 ha vinogradov.

Vsa zemljiška gospoda pa ima v Jeruzalemskih gorica, 2318.4 ha zemlje, to je 36.82 odst. vse produktivne površine Jeruzalemskih gorica. Ta gospoda ima 781.8 ha vinogradov, to je 57.36 odst. vse površine vinogradov v Jeruzalemskih gorica. Od tega je samo cerkvene zemlje 433.4 ha ali 6.88 odst. vse produktivne površine, odnosno 154.2 ha vinogradov ali 11.32 odst. vse površine vinogradov v Jeruzalemskih gorica (samo cerkve izven naše države

— 5 samostanov in 1 škofija — imajo v Jeruzalemskih gorinah 182.0 ha zemlje, od tega 78.6 ha vinograda!). Grofovske pa je 365.5 ha površine ali 5.81 odst. vse površine, odnosno 119,1 ha vinogradov ali 8.74 odst. vse površine vinogradov v Jeruzalemskih gorinah.

Čigavi so torej vinogradi?

Od vseh vinogradov v Jeruzalemskih gorinah ima gospoda 57.36 odst. (cerkve 11.32 odst., grofje 8.74 odst., drugi 37.30 odst.), 397 okoliških kmečkih družin 19.62 odst., 557 kmečkih družin iz Jeruzalemskih goric 23.02 odst.

Bivališča.

V vseh naseljih v 26 katasterskih občinah v Jeruzalemskih gorinah je 1732 hiš.²⁶⁾ V 661 hišah bivajo družine lastnikov, v 850 hišah bivajo viničarske družine, v 38 hišah drugi najemniki, 183 hiš pa je praznih. V posameznih kat. občinah je to stanje, kakor kaže preglednica, sledeče:

Kat. občina	Število hiš	V hišah bivajo			
		lastniki	viničarji	drugi	nihče
Litmerk	58	20	32	—	6
Libanja	52	33	15	1	3
Pavlovski vrh	66	27	33	—	6
Mihalovci	66	38	19	3	6
Ivanjkovci	50	22	21	4	3
Veličane	79	33	37	1	8
Cerovec	43	17	22	—	4
Plešivec	55	6	37	—	12
Brebrovnik	166	51	87	3	25
Vinski vrh	112	37	52	2	21
Sv. Miklavž	66	39	18	4	5
Kajžar	67	18	43	—	6
Vuzmetinci	57	20	26	1	10
Ilovci	50	6	35	—	9
Hermanci	64	7	40	5	12
Gomila	56	23	30	—	3
Kog	100	48	42	2	8
Lačaves	50	25	15	2	8
Vitan	70	41	22	—	7
Jastrebcji	68	49	13	1	5
Radomerje	84	46	29	1	8
Gresovščak	59	5	51	—	3
Slamnjak	87	31	51	3	2
Rinčetova graba	35	3	30	—	2
Nunska graba	43	7	36	—	—
Presika	29	9	14	5	1
skupno	1732	661	850	38	183
v ‰	100.0	38.16	49.08	2.2	10.56

²⁶⁾ Gradivo: sezname hiš s podatki o številkah, lastnikih, njih bivališču, stano-

Vseh lastnikov zemlje v Jeruzalemskih gorica, ki bivajo istotam, je 733, v lastnih hišah jih biva 661, torej jih je 72 (ali 9.82 odst.) brez lastnih hiš. Med temi 72 lastniki so nekatere ustanove (gasilna društva, upravne občine, agrarne zajednice, denarni zavodi), ki nimajo značaja družine, ostali lastniki brez lastnih hiš bivajo nekateri v hišah lastnikov 661 hiš, nekateri pa v 38 hišah kot najemniki. Med onimi, ki bivajo v tujih hišah (v preglednici so označeni kot „drugi“) je nekaj lastnikov zemlje, nekaj malih obrtnikov, oskrbnikov in izobražencev (predvsem učiteljev). Izmed teh 38 hiš jih je 25 last ljudi iz Jeruzalemskih goric, 3 iz sosednjih kmečkih naselij, 5 iz Ormoža in Ljutomera, po 1 iz ostale Slovenije in drugih predelov države, 3 pa imajo lastniki izven države.

Viničarije.

V 850 hišah bivajo viničarske družine. Lastništvo teh viničarij je podrobno razvidno iz sledeče preglednice:

Kat. občina	Število viničarij	Imajo lastniki iz					
		Jer. gor.	sos. k. n.	Orž.-Lj.	ost. Slov.	dr.pr.drž.	izven drž.
Litmerk	32	6	9	5	10	2	—
Libanja	15	6	4	1	2	—	2
Pavlovski vrh	33	5	17	6	3	—	2
Mihalovci	19	9	4	3	2	—	1
Ivanjkovci	21	4	4	5	3	—	5
Veličane	37	27	3	1	3	1	2
Cerovec	22	9	2	5	1	—	5
Plešivec	37	12	9	3	11	—	2
Brebrovnik	87	25	27	12	11	1	10
Vinski vrh	52	15	22	8	5	—	2
Sv. Miklavž	18	5	4	1	6	—	2
Kajžar	43	21	13	4	1	1	3
Vuzmetinci	26	4	11	6	4	—	1
Ilovci	35	9	7	12	—	—	7
Hermanci	40	6	17	5	3	—	9
Gomila	30	5	14	9	1	—	1
Kog	42	16	23	2	—	—	1
Lačaves	15	6	8	—	—	—	1
Vitan	22	15	5	1	1	—	—
Jastrebc	13	5	8	—	—	—	—
Radomerje	29	2	14	4	3	—	6
Gresovščak	51	—	10	22	4	—	15
Slamnjak	51	3	7	32	—	—	9
Rinčetova graba	30	2	9	10	1	—	8
Nunska graba	36	4	14	7	1	—	10
Presika	14	1	5	2	2	—	4
skupno	850	222	270	166	78	5	109
v %	100.0	26.12	31.77	19.53	9.17	0.59	12.82

valcih in njih poklicu. Sezname naloženi pri upravnih občinah v Svetinjah (za

V polovici (49.08 odst.) vseh hiš v Jeruzalemskih goricah bivajo viničarji. Vinogradi v Jeruzalemskih goricah merijo 1363.2 ha (21.65 odst. produktivne površine). Ti vinogradi so last 1168 zemljiških lastnikov. Na posameznega lastnika odpade povprečno 0.7 viničarije, odnosno pripade posamezni obljudeni viničariji povprečno 1.6 ha vinograda. Podrobneje je to razvidno iz sledeče preglednice:

Bivališče lastnikov	Število		Povprečno na 1 last. viničarij	Površina vinogradov ha	Povprečno na 1 vinič. vinogr. ha
	lastnikov	viničarij			
Jeruzalemske g.	569	222	0.4	415.7	1.9
sos. km. naselja	407	270	0.7	336.6	1.3
Ormož—Ljutomer	85	166	1.9	261.0	1.6
ostala Slovenija	54	78	1.4	97.3	1.2
drugi predeli drž.	13	5	0.4	19.1	3.8
izven države	40	109	2.7	233.5	2.1
skupno	1168	850	0.7	1363.2	1.6

Sorazmerno najmanj viničarij imajo lastniki iz Jeruzalemskih goric (povprečno 0.4 viničarij na lastnika), sorazmerno največ pa ormoška in ljutomerska meščanska gospoda ter zemljiška gospoda izven naše države (1.9 odnosno 2.7). Da ne pripada sorazmerno največ vinograda posameznim viničarijam lastnikov iz Jeruzalemskih goric (pripade povprečno 1.9 ha) in ne sorazmerno najmanj posameznim viničarijam lastnikov iz Ormoža in Ljutomera ter izven naše države (pripada povprečno 1.6 ha odnosno 2.1 ha), temu je vzrok v velikostni strukturi vinogradov pri posameznih skupinah lastnikov (pri lastnikih iz Jeruzalemskih goric prevladujejo mali vinogradi!). Bolje je to razvidno iz naslednje preglednice, kjer je upoštevan tudi slojni vidik:

Bivališče lastnikov vinogradov	Število lastnikov in viničarij													
	skupno število		cerkve z vinogr.				grofje itd.		druga zemlj. gosp. in ustanove z vinogr.				kmečko ljudstvo	
			nad 4 ha		pod 4 ha				nad 4 ha		pod 4 ha			
	lastniki	viničar.	lastniki	viničar.	lastniki	viničar.	lastniki	viničar.	lastniki	viničar.	lastniki	viničar.	lastniki	viničar.
Jeruzalemske g.	569	222	1	5	4	6	—	—	6	31	1	—	557	180
sos. km. naselja	407	270	1	16	4	7	—	—	5	10	—	—	397	237
Ormož—Ljutomer	85	166	1	8	1	3	1	14	13	70	69	71	—	—
ostala Slovenija	54	78	—	—	2	3	1	11	2	8	49	56	—	—
drugi predeli drž.	13	5	—	—	—	—	1	2	—	—	12	3	—	—
izven države	40	109	4	34	2	2	6	22	10	38	18	13	—	—
skupno	1168	850	7	63	13	21	9	49	36	157	149	143	954	417
v %	100	100	0,59	7,41	1,11	2,47	0,78	5,76	3,08	18,47	11,76	16,83	82,18	49,06

Litmerk, Libanjo, Pavlovski vrh, Mihalovce, Ivanjkovce, Veličane, Cerovec, Brebrovnik-del), pri Sv. Miklavžu (za Plešivec, Brebrovnik-del, Vinski vrh, Sv. Miklavž,

Med številom lastnikov in med številom viničarij, ki jim pripadajo, je občutno nesorazmerje pri posameznih slojnih skupinah. Kmečko ljudstvo v Jeruzalemskih gorica in v sosednjih naseljih ima 82.68 odst. vseh zemljiških gospodarstev z vinogradi, toda le 49.06 odst. vseh viničarij; zemljiška gospoda ima 17.32 odst. gospodarstev in 50.94 odst. viničarij, od tega 52 gospodarstev z vinogradi nad 4 ha velikosti (4.45 odst. vseh gospodarstev z vinogradi v Jeruzalemskih gorica) celih 31.64 odst. viničarij. Saj odpade povprečno na posamezno gospodarstvo pri veliki zemljiški gospodi (nad 4 ha vinograda!) 9.0 viničarij (cerkve), odnosno 5.4 (grofje itd.), odnosno 4.4 (ostala velika zemlj. gospoda). Podrobno je to razvidno iz sledeče preglednice:

Bivališče lastnikov	Na posamezno vinogr. gospodarstvo povprečno viničarij						
	skupno	cerkve		grofje itd.	druga zemlj. gosp. in ustanove z v.		kmečko ljudstvo
		nad 4 ha	pod 4 ha		nad 4 ha	pod 4 ha	
Jeruzalemske g.	0.4	5.0	1.5	—	5.2	—	0.3
sos. km. naselja	0.7	16.0	1.9	—	2.0	—	0.6
Ormož—Ljutomer	1.9	8.0	3.0	14.0	5.4	1.0	—
ostala Slovenija	1.4	—	1.5	11.0	4.0	1.1	—
drugi predeli drž.	0.4	—	—	2.0	—	0.3	—
izven države	2.7	8.5	1.0	3.7	3.8	0.7	—
skupno	0.7	9.0	1.6	5.4	4.4	0.9	0.4

Med posameznimi slojnimi skupinami lastnikov vinogradov v Jeruzalemskih gorica se gornje nesorazmerje še stopnjuje v primerjavi števila lastnikov in števila viničarij s celotno površino pripadajoče površine vinogradov, kakor kaže sledeča preglednica (izraženo v odstotkih od celote):

Skupine zemlj. gospodarstev	Razmerje izraženo v %		
	lastniki	viničarije	površina vinogr.
zemlj. gosp. z vin. nad 4 ha	4.45	31.64	42.38
ostala gosp. zemlj. gospod.	12.87	19.30	14.98
kmečka zemlj. gosp.	82.68	49.06	42.64
skupno	100.0	100.0	100.0

Neznaten odstotek lastnikov (4.45 odst.) ima skoro tretjino (31.64 odst.) vseh viničarij, čez dve petini (42.38 odst.) vse vinogradne površine; oni imajo povprečno vsak nad 4 viničarije (cerkve 9.0, grofje 5.4, drugi 4.4), toda posamezni viničariji pripada pri teh lastnikih povprečno nad 2 ha

Kajžar, Vuzmetince, Ilovce, Hermance), na Kogu (za Gomilo, Kog, Lačaves, Vitan, Jastrebec), za kat. občine Radomerje, Gresovščak, Slamnjak, Rinčeta graba, Nunska graba, Presika izdelani v svrhe te študije. Vse po stanju konec l. 1937.

vinograda (cerkve 2.0 ha, grofje 2.4 ha, drugi 2.1 ha). Ostala gospodarstva zemljiške gospode (12.87 odst.) imajo petino vseh viničarij (19.30 odst.), a sedem desetlin (14,98 odst.) vse vinogradne površine; med njimi imajo skoro vsa viničarije (cerkve povprečno vsaka 1.6, drugi 0.9); brez viničarij je le nekaj lastnikov iz drugih predelov države in izven nje; to so lastniki malih vinogradov, skoro sami odseljenci iz Jeruzalemskih gor. Posamezni viničariji v tej skupini pripada povprečno 1.2 ha vinograda.

Kmečko ljudstvo iz Jeruzalemskih gor in iz sosednjih kmečkih naselij, štiri petine (82.68 odst.) vseh lastnikov ima polovico (49.06 odst.) vseh viničarij, a le dve petini (42.64 odst.) vse vinogradne površine; več kakor polovico teh lastnikov je brez viničarij (na posameznega lastnika odpade 0.4 viničarij, odnosno na one iz Jeruzalemskih gor 0.3, na one iz sos. naselij 0.6 viničarij). Pri teh lastnikih pripade posamezni viničariji 1.4 ha vinograda (1.8 ha, odnosno 1.1 ha).

Vsa ta dejstva so podrobneje razvidna iz sledeče preglednice:

Bivališče lastnikov	Na pos. viničarijo povprečno vinograda ha						
	skupno	cerkve		grofje itd.	ostala gospoda in ustanove		kmečko ljudstvo
		nad 4 ha	pod 4 ha		nad 4 ha	pod 4 ha	
Jeruzalemske g.	1.9	1.4	0.9	—	2.5	—	1.8
sos. km. naselja	1.3	2.3	1.1	—	2.5	—	1.1
Ormož—Ljutomer	1.6	1.7	0.9	2.1	2.0	1.1	—
ostala Slovenija	1.2	—	0.9	1.9	1.5	1.1	—
drugi predeli drž.	3,8	—	—	6.3	—	2.1	—
izven države	2.1	2.1	2.9	2.5	2.0	1.6	—
skupno	1.6	2.0	1.2	2.4	2.1	1.2	1.4

Prazne hiše.

Praznih hiš je v Jeruzalemskih gorinah 183 (10.56 odstotkov vseh hiš), sorazmerno zelo mnogo. Izmed 183 praznih hiš jih imajo lastniki iz Jeruzalemskih gor 69. Večina med njimi so zapuščene in napol razpadle viničarije s kletjo in po enim stanovanjskim prostorom, nekaj lastnikov, večjih gruntarjev pa ima pri vinogradih poleg viničarije prazno hišo zase. Lastniki iz sosednjih kmečkih naselij imajo 56 praznih hiš, viničarij, ki so mnoge med njimi tudi zapuščene. Nekaj lastnikov (veliki gruntarji in zemljiška gospoda) ima lepe hrame zase. Zemljiška gospoda iz Ormoža in Ljutomera ima 23 praznih hiš, iz ostale Slovenije 15, iz drugih predelov države 3, izven države 17. Te hiše so skoro izključno veliki gospodarski hrami po najlepših vrhovih in grebenih sredi gor, ki se v nje vseli gospoda samo o trgatvi. Nekateri teh hramov s prostornimi kletmi so kakor trdnjave sredi vrhov in so najočitnejši svedoki večstoletnega gospodstva nad to zemljo, ki traja v naše dni.

Zaključki.

Predniki ljudstva, katero danes živi v Jeruzalemskih goricah, so podložni graščinski in klošterski gospodi stoletja kultivirali to zemljo. Redili so zemljiško gospodo in njene oborožene tolpe, ki so varovale obmejno ozemlje germanskemu gospodstvu pred sosednjim ogrskim, hodile ropat v obmejno Medmurje in se ropajočim ogrskim in turškim tolpam umikale v utrjene gradove. Ozemlje Jeruzalemskih goric in sosednjih predelov je skozi stoletja doživelo neštete obmejne spopade, plenitve in roparske pohode.

Podložniki ormoške, veliko nedeljske, dornavske, ptujske, ljutomerske, radgonske, graške in druge grajske, cerkvene in pozneje tudi mestne gospode so obdelovali zemljo, ki je prehajala iz fevda v fevd in v roke bogatih mestnih rodbin, in zemljo, ki so si jo v zadnjih stoletjih priborile ljudske množice zase. Iz roda v rod so se množice ljudstva v životarjenju ob lastni zemlji in zemlji gospode borile za golo življenje. Odkar so se zrahljali okovi neomejenega gospodstva, so množice silile stran, iskat boljših pogojev svojemu obstanku. Skozi dobo prejšnjega in tega stoletja so odhajale množice ljudstva v svet za kruhom, izgubljale vez z rodno zemljo, ali pa je ostala vez v mali krpi zemlje, ki je v Jeruzalemskih goricah njihova last. To so zemljiška gospodarstva, ki jih še danes imajo mnogi odseljenci, kateri so si po bližnjih in daljnih mestih našli pogoje za življenje. Ta rod se je odtujil zemlji in ljudstvu na njej, a to zemljo še drži in jo izkorišča.

Ljudstvo iz kmečkih domov in iz viničarij obdeluje vso zemljo v Jeruzalemskih goricah. Družine večjih gruntarjev obdelujejo lastno zemljo in se s svojim delom preživljajo od njenih sadov. Družine številnih malih kmečkih zemljiških gospodarstev obdelujejo lastno zemljo, ki jim ne nudi dovolj sadov za preživljanje. Iščejo dela in kruha tudi drugod, pri gruntarjih in pri zemljiški gospodi. Družine najštevilnejših viničarjev iščejo pogojev za preživljanje na zemlji svoje gospode in pri gruntarjih.

S trdim delom od zore do mraka skuša ljudstvo na svojih silno razdrobljenih parcelah pridelati čim več in mnogo vrst pridelkov. Na večjih gruntih je ta težnja do neke mere uspešna, na malih kmečkih gospodarstvih ne. Tako gospodarstvo žre samo sebe.

Ljudstvo, ki mora težačiti popolnoma ali deloma na tuji zemlji, dela na zemlji svojih gosposkih gospodarjev za stanovanje, za kos deputatne njive in pašnika ter za nizko denarno mezdo ob svoji hrani. Večina pa težači tudi tujim gosposkim gospodarjem zgolj za nizko denarno mezdo ob lastni hrani („hodi v dero“) in pa svojim ter tujim kmečkim gospodarjem na odslužek drv in listja, za vožnjo, za krompir, koruzo in zrnje.

Iz dneva v dan, iz leta v leto si prizadevajo na kmečkih gruntih, da obdelajo vso lastno zemljo s svojo družino in s posli, na malih kmetijah pa si poleg tega prizadevajo, da družinski člani čim več delavnih dni v letu težačijo

tudi drugod. To je borba za obstanek na gruntih in v trdem delu upiranje posešenemu propadanju gruntov, na malih gospodarstvih pa borba za kruh, ki ga lastna zemlja tukaj zadosti ne more dati. Iz leta v leto je na gruntih manj možnosti za težaka, na zemlji zemljiške gospode pa išče vedno več delavnih ljudi dela za vsako ceno. Ljudje z malih kmečkih zemljiških gospodarstev odjedajo delo in kruh ljudstvu, ki je brez lastne zemlje, polovici vsega delovnega ljudstva v Jeruzalemskih goricah sploh.

Obdelovanje zemlje potrebuje v gotovih letnih razdobjih mnogo delovnih sil, v drugih manj in celo nič. So razdobja, ko dobi vsakdo kdor hoče delo na poljih, na travnikih in v vinogradih v Jeruzalemskih goricah ter v sosednjih kmečkih naseljih, a v drugih razdobjih odneha popolnoma obdelovanje zemlje in spravlanje pridelkov. V domovih, kjer nudi lastna zemlja dovolj pridelkov, so dani pogoji za preživljanje, v večini domov, kjer je malo lastne zemlje, odnosno sploh nič — pri večini vsega ljudstva — vladata brezdjelje in lakota. Pičli zaslužki, posebno 6 do 8 dinarska dnevna mezda pri zemljiški gospodi, ne zadostujejo pri številnih družinah niti v dobi dela.

Da ohranijo čim več pridelkov zase, so prisiljene družine z lastno zemljo vedno bolj garati in delati same, poceniti obdelovanje in zvišati donosnost. Malo je družin, kjer so dani pogoji za to in vedno težji so pogoji. Kljub krčevitemu prizadevanju za ohranitev, propadajo v vedno večjem brezmočju domovi.

V vedno večjem številu in vedno bolj so prisiljeni iz kmečkih domov prodajati sadje in v trgategv mošt za vsako ceno, vedno bolj odjedajo mlatičem s cepmi zaslužek mlatilnice, ki opravijo mlatev ceneje. Vedno več pridelka odjedajo kmečkim domom nujni nakupi, dajatve itd.

Nešteto je silnic in vzrokov, ki so ustvarjali in ustvarjajo nevzdržno težke pogoje preživljanja ljudstva v Jeruzalemskih goricah in nešteto je pojavov, ki spremljajo to krčevito borbo in životarjenje ob zemlji. Med osnovnimi vzroki pa so zemljiško lastninski odnosi, ki silijo k splošnemu propadanju življa v Jeruzalemskih goricah. Najbogatejše dohodke iz zemlje pobere zemljiška gospoda, ki je lastnica najrodovitnejše zemlje, najštevilnejši med to gospodo pa so potomci večstoletne ljudstvu in narodu, ki mu to ljudstvo pripada, po krvi in po zavesti tuje in sovražne gosposke.

Zajeziti propadanje slovenskega ljudstva v Jeruzalemskih goricah, ustvariti nove pogoje življenja tega in bodočih rodov je nujno. Nujen je eden osnovnih ukrepov s smotrom, da postane zemlja v Jeruzalemskih goricah last onih, ki jo obdelujejo. Nujna je popolna zemljiška reforma kot eden osnovnih pogojev boljše bodočnosti kakor je bila preteklost in kakor je sedanjost v življenju tega ljudstva.

